

Maisa Vanhalakka

KOTKAN KAUPUNGIN PÄIVÄKODIN
HENKILÖKUNNAN KOKEMUKSIA
TYÖSKENTELYSTÄ
MAAHANMUUTTAJAVANHEMPIEN
KANSSA

Opinnäytetyö
Sosionomi (AMK)

Elokuu 2015



KYAMK
University of Applied Sciences

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Maisa Vanhalakka	Sosionomi (AMK)	Elokuu 2015
Opinnäytetyön nimi		
Kotkan kaupungin päiväkodin henkilökunnan kokemuksia työskentelystä maahanmuuttajavanhempien kanssa		47 sivua 1 liitesivua
Toimeksiantaja		
Kotkan kaupunki		
Ohjaaja		
Lehtori Virve Remes		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyön aiheena oli tutkia Kotkan kaupungin päiväkodin henkilökunnan kokemuksia työskentelystä maahanmuuttajavanhempien kanssa. Tarkoituksena oli selvittää, millä tavoin monikulttuurisuus ilmenee päivähoidon arjessa ja minkälaisena yhteistyö maahanmuuttajavanhempien kanssa koetaan sekä minkälaisia haasteita päiväkodin henkilökunta on kokenut työskentelyssä maahanmuuttajavanhempien kanssa. Tarkoituksena oli myös kehitellä konkreettisia malleja, kuinka haasteita ja ongelmia voidaan tulevaisuudessa ratkaista ja välttää.</p> <p>Opinnäytetyö on luonteeltaan kvalitatiivinen, ja aineisto on kerätty teemahaastattelun avulla. Tutkimusta varten haastateltiin neljää päivähoidon työntekijää: kahta lastentarhanopettajaa ja kahta lastenhoitajaa. Jokaisella haastateltavalla oli työkokemusta maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa työskentelystä usean vuoden ajalta.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan haastateltavat kokivat yhteistyön maahanmuuttajaperheiden kanssa ennen kaikkea rikastuttavana, mutta myös haastavana. Eniten haasteita asetti maahanmuuttajavanhempien tietämättömyys suomalaista päivähoitojärjestelmää kohtaan. Ongelmia aiheuttavat myös kulttuurieroista johtuvat tavat ja käytännön asiat, kuten aikataulu ja lapsen asianmukainen vaatetus. Päivähoidossa monikulttuurista yhteistyötä tukevat muun muassa tulkkipalvelut, viittomat, selkokieli, vieraskieliset lomakkeet, konkreettiset esineet ja vaatekappaleet.</p>		
Asiasanat		
kasvatuskumppanuus, maahanmuuttaja, monikulttuurisuus, varhaiskasvatus		

Author (authors)	Degree	Time
Maisa Vanhalakka	Bachelor of Social Services	August 2015
Thesis Title		
Kindergarten Employers' Experiences Working with Immigrant Parents in Kotka		47 pages 1 pages of appendices
Commissioned by		
City of Kotka		
Supervisor		
Virve Remes, Senior Lecturer		
Abstract		
<p>The purpose of this thesis was to examine daycare personnel's experiences with immigrant parents in Kotka, Finland. Immigrant families bring along multiculturalism and different manners. Can these differences be seen in everyday life in daycare? Are there challenges the personnel has to face working with immigrant parents? The purpose of the thesis was also to make working with immigrant families as easy as possible by creating a specific policy in order to avoid conflicts.</p> <p>The thesis was conducted as a qualitative research and the material was collected by four half structured theme interviews. Each interviewee had work experience with immigrant families over several years.</p> <p>According to the thesis, the interviewees have found experiences with the co-operation of immigrant families very rewarding, but also challenging. Most challenges were the immigrant parents who do not know what the Finnish daycare system includes. Problems are also caused by the result of cultural differences and practical matters, such as the schedule and appropriate clothing for the child. In daycare, there is support for the multicultural co-operation, example translator services, sign language, plain language, foreign language forms, concrete objects and garment.</p>		
Keywords		
early childhood education, immigrant, multiculturalism, upbringing partnership		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	MAAHANMUUTTAJA	7
2.1	Maahanmuuttajat Suomessa	8
2.2	Eri kulttuurien kohtaaminen	9
3	MONIKULTTUURISUUS PÄIVÄHOIDOSSA.....	10
3.1	Monikulttuurista kasvatusta ohjaavat säädökset.....	11
3.2	Maahanmuuttajataustaisen perheen kohtaaminen	12
3.2.1	Yhteisen kielen puute	14
3.2.2	Kulttuurierot.....	16
3.2.3	Uskonto ja sen merkitys	17
4	YHTEISTYÖ MAAHANMUUTTAJAVANHEMPIEN KANSSA.....	18
4.1	Varhaiskasvatus maahanmuuttajaperheiden tukena	18
4.2	Kasvatuskumppanuuden merkitys	19
4.3	Kasvatuskumppanuuden haasteet maahanmuuttajavanhempien kanssa	20
4.4	Varhaiskasvatustyön kehittämishaasteet.....	21
4.5	Monikulttuurisen päivähoiton osaamishaasteet	22
5	AIEMMAT TUTKIMUKSET	23
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	24
6.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	24
6.2	Tutkimuksen kohde.....	25
6.3	Tutkimusmenetelmä	25
6.4	Aineiston keruu ja analyysi	26
6.5	Luotettavuus ja eettisyys	27
7	TULOKSET.....	28
7.1	Monikulttuurisuus päiväkodin arjessa	28
7.2	Kokemuksia kasvatuskumppanuudesta maahanmuuttajavanhempien kanssa	32
7.2.1	Kulttuurien kohtaaminen kasvatuskumppanuudessa	33
7.2.2	Kommunikointi maahanmuuttajavanhempien kanssa	35
7.3	Monikulttuurisen kasvatuskumppanuuden haasteet	37

7.4	Monikulttuurisen kasvatuskumppanuuden kehittäminen.....	39
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	41
9	POHDINTA.....	42
	LÄHTEET.....	45
	LIITTEET	
	Liite 1. Haastattelujen teemat	

1 JOHDANTO

Maahanmuuton yleistyessä suomalainen yhteiskunta on asteittain 1990-luvulta alkaen muuttunut yhä monikulttuurisemmaksi. Kun maahanmuuttajien määrä on Suomessa kasvanut, myös heidän parissaan tehtävä työ on kehittynyt. Suurin osa sosiaalialan ammattilaisista kohtaa työssään asiakkaita, jotka ovat tulleet Suomeen maahanmuuttajina. Nykyään voidaan sanoa, että ihmisten parissa tehtävä työ on tavalla tai toisella monikulttuurista työtä. (Jäppinen, Hurtig & Törrönen 2007, 18–19.)

Kun maahanmuuttajien määrä on päivähoitossa kasvanut, on tullut aiheelliseksi pohtia, miten kasvattajat voisivat ottaa paremmin huomioon maahanmuuttajataustaisten lasten tarpeet suomalaisessa päivähoitossa. Tilanne asettaa kasvattajille haasteita: eri kulttuureista tulevien ihmisten kohtaaminen, lapsen oman kielen ja kulttuurin tukeminen ja suomi toisena kielenä opetuksen kehittäminen. Suunnitelmalliseen työhön maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kanssa kuuluu yhteistyö perheiden kanssa, kotoutumisen tukeminen ja lasten kulttuuri identiteetin vahvistaminen. Tämä haastaa myös päivähoiton työntekijät kehittämään itseään, asenteitaan ja työtapojaan koulutusten ja tiedonhankinnan avulla. (Hytönen, Laurell, Mannila, Marttila & Routio 2002, 14–18.)

Tein tutkimuksen erääseen Kotkan kaupungin päiväkotiin, jossa tutkimuksen kohteena oli päiväkodin henkilökunta. Päiväkodissa on maahanmuuttajataustaisia lapsia keskivertoa enemmän verrattuna kaupungin muihin päiväkoteihin. Olin tehnyt ensimmäisen työharjoitteluni tässä päiväkodissa, joten tiesin, että monikulttuurisuuteen liittyvälle opinnäytetyölle voisi olla kysyntää. Olin yhteydessä päiväkotiin keväällä 2014, jolloin aiheeni varmistui ja opinnäytetyöprosessi lähti liikkeelle.

Opinnäytetyöni aiheena oli tutkia Kotkan kaupungin päiväkodin henkilökunnan kokemuksia työskentelystä maahanmuuttajavanhempien kanssa. Tarkoituksena oli selvittää, millä tavoin monikulttuurisuus ilmenee päivähoiton arjessa ja minkälaisena yhteistyö maahanmuuttajavanhempien kanssa koetaan sekä minkälaisia haasteita päiväkodin henkilökunta on kokenut työskentelyssä maahanmuuttajavanhempien kanssa. Tarkoituksena oli myös kehitellä konk-

reettisiä malleja, kuinka haasteita ja ongelmia voidaan tulevaisuudessa ratkaista ja välttää.

Tutkimuksen teoriaosuudessa käsittelen maahanmuuttoa ja eri kulttuurien kohtaamista yleisellä tasolla. Tuon esille, millä tavoin monikulttuurisuus näkyy päivähoitossa ja mitä asioita täytyy ottaa huomioon kun asiakkaaksi saapuu maahanmuuttajaperhe. Halusin myös nostaa esille, minkälaisia valmiuksia työntekijältä edellytetään monikulttuuristen perheiden kanssa työskentelylle. Avaan kielen, uskonnon ja kulttuurin merkitystä, niin maahanmuuttajalapsen kuin vanhemmankin kannalta, suomalaisessa päivähoitossa. Lopuksi käsitelen monikulttuurista kasvatuskumppanuutta, sen haasteita ja kehittämistarpeita.

Empiirinen osuus koostuu opinnäytetyön toteutuksesta ja tuloksista. Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen, ja aineisto kerättiin puolistrukturoidun teema-haastattelun avulla. Haastattelut litteroitiin ja luokiteltiin eri teemojen avulla. Tulokset jaettiin aihealueen mukaan, eli monikulttuurisuuteen päiväkodin arjessa, monikulttuuriseen kasvatuskumppanuuteen, monikulttuurisen kasvatuskumppanuuden haasteisiin ja monikulttuurisen kasvatuskumppanuuden kehittämiseen.

2 MAAHANMUUTTAJA

Suomessa asuu ja oleskelee ulkomaalaisia hyvin erilaisista syistä. Osa ulkomaalaisista tulee Suomeen esimerkiksi opiskeluiden, töiden, puolison tai kotimaan levottomuuksien vuoksi. Eritavallisista ulkomaalaisista käytetään eri nimityksiä. Ulkomaalaisella tarkoitetaan henkilöä, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta. Näihin lukeutuvat Suomessa tilapäisesti vierailevat turistit ja ulkomaalaiset opiskelijat. Suomessa pysyvästi asuvista ulkomaalaisista käytetään nimitystä maahanmuuttajat. Kiintiöpakolaiset ja turvapaikanhakijat lukeutuvat pakolaisiin, jotka ovat joutuneet lähtemään kotimaastaan muun muassa väkivallan vuoksi. Köyhyys, sodat tai luonnonkatastrofit eivät kuitenkaan riitä pakolaisuuden syyksi. Paluumuuttajaksi kutsutaan puolestaan henkilöä, joka on ollut aiemmin suomalainen tai jolla on suomalaiset juuret. (Räty 2002, 11; Talib, Löfström & Meri 2004, 20.)

2.1 Maahanmuuttajat Suomessa

Maahanmuuttaja käsitteenä luo helposti mielikuvan vain yhdenlaisista maahanmuuttajista. On tärkeää muistaa, että maahanmuuttajat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä, joka voi koostua eri kulttuurin, uskonnon ja kielen omaavista ihmisistä. Tällöin myös ihmisten lähtökodat ja taustat voivat poiketa suuresti toisistaan. Suomen suurimpia maahanmuuttajaryhmiä ovat venäläiset, ruotsalaiset, virolaiset, somalialaiset ja kiinalaiset. Maahanmuuttajia tulee myös paljon kurdin- ja arabiankielisiltä alueilta. (Korhonen & Puukari 2013, 40.)

Suomeen tulevilla maahanmuuttajilla voi olla hyvinkin erilaiset taustat. Suomeen tullaan töihin, opiskelemaan tai puolison tai seurustelukumppanin mukana. Maahanmuuttajia asuu Suomessa n. 200 000 ja heistä n. 155 000:lla on ulkomaan kansalaisuus. Maahanmuuttajien lisäksi Suomeen tulee myös jonkin verran pakolaisia. Pakolaiset ovat joutuneet lähtemään kotimaastaan levottomuuksien, vainon tai muun syyn vuoksi. 1970-luvulta lähtien Suomi on vastaanottanut n. 30 000 pakolaista. Osa heistä on myöhemmin palannut takaisin kotimaahansa. (Ihalainen & Kettunen 2012, 89–90.)

Maahanmuuttajat kohtaavat Suomessa monenlaisia ongelmia. Suurin haaste on usein kieli- ja kommunikointiongelmat. Vieraan kielen opetteluun lisäksi haasteita tuovat useat käytännön asiat, kuten asunnon hankinta, lomakkeiden täyttö, pankkitilin avaaminen ja oikeiden linja-autojen löytäminen. Käytännön asioiden hoitamisen jälkeen alkaa sopeutuminen, johon kuuluu kielen ja kulttuurin opiskelu. Sopeutuminen on hyvin hidas prosessi, johon tarvitaan paljon aikaa, kannustusta ja ymmärtämistä. Sopeutumiseen liittyy olennaisesti työllistyminen. Vähäinen kielitaito hankaloittaa maahanmuuttajan työn saantia. Lasten päivähoitoon ja koulunkäyntiin liittyy samanlaisia sopeutumisongelmia, vaikka lapsilla on taipumus oppia uusi kieli nopeammin kuin vanhemmilla. Uusien sosiaalisten suhteiden luominen on myös tärkeää kotoutumisessa. Kontakteja tarvitaan niin oman kulttuurin edustajiin kuin myös uuden maan ihmisiin. (Ihalainen & Kettunen 2012, 90–91.)

Suomeen pysyvästi muuttanut henkilö tarvitsee aina oleskeluluvan. Oleskeluluvan saa yleensä suomalaisen kanssa avioituva tai tänne opiskelemaan tai töihin tuleva henkilö. Ulkomaalaisen hakiessa työlupaa Suomeen valtio harkitsee, tarvitaanko kyseistä ulkomaalaista työntekijää. Lupa voidaan evätä sillä perusteella, että Suomesta löytyy työtehtävään soveltuvia työttömiä henkilöitä.

Opiskeluviisumia hakevan on osoitettava, että hänellä on varaa opiskeluun. Ulkomaalainen voi hakea Suomen kansalaisuutta ulkomaalaisvirastosta, kun seuraavat edellytykset täyttyvät: hakija on täyttänyt 18 vuotta, hän on asunut Suomessa viimeiset viisi vuotta tai on avioliitossa suomalaisen kanssa ja asunut Suomessa vähintään kaksi vuotta, hänen ja perheensä toimeentulo on turvattu ja hakija osaa suomen tai ruotsin kieltä. (Räty 2002, 12–13.)

2.2 Eri kulttuurien kohtaaminen

Rädyn (2002, 42) mukaan kulttuurilla voidaan tarkoittaa jossakin yhteisössä omaksuttua elämäntapaa sekä maailman hahmottamisen tapaa. Kulttuuri on ihmisten tapa elää, uskoa ja toimia. Kulttuuri on siis opittua; se koostuu asioista, joita kansa on historian aikana oppinut arvostamaan ja uskomaan. Kulttuurin jäseneksi ei synnytä, vaan ihminen kasvatetaan oman kulttuurinsa jäseneksi.

Kulttuuristen arvojen ja käyttäytymismallien oppimista kutsutaan sosialisatioprosessiksi. Sosialisatioprosessissa omaksutaan omalle kulttuurille tyypilliset piirteet, esimerkiksi käsitys oikeasta ja väärästä sekä ihmisen olemassaolon ja elämäntehtävän merkityksestä. Kulttuurin kautta opitaan muun muassa millainen ruoka on hyvää, millainen vaate on sopiva tai kaunis, tai miten tervehditään naapuria ystävällisesti. Kulttuuri hallitsee toimintaamme niin automaattisesti, että sitä on vaikea itse havaita. Havaitsemme sen usein vasta silloin, kun joku käyttäytyy omasta kulttuuristamme poikkeavalla tavalla. (Räty 2002, 42–43; Pollari & Koppinen, 2011, 19.)

Saman kulttuuritaustan omaavilla ihmisillä on omat erilaiset elämäkokemukset, jotka muokkaavat heidän kuvaansa maailmasta. Yksilöt kokevat myös kulttuuriryhmään kuulumisen eri tavoin. On yksilöllistä, mitä suomalaisuus tai ruotsalaisuus ihmiselle merkitsee. Se, mikä toiselle on olennainen osa suomalaisuutta, ei sitä välttämättä toiselle ole. Erilaiset maailmankuvat ovat olennainen osa jokaista kulttuuria. Vaikka kulttuuriin liitetään usein perinteet ja pysyvyys, ovat kulttuurit silti jatkuvassa muutoksessa. Muutokseen on vaikuttanut erityisesti ihmisten- ja kulttuurienvälinen kanssakäyminen. Kanssakäynti on puolestaan aiheuttanut kulttuurien rikastumista ja moninaistumista. (Räty 2002, 43–44.)

Nykyään ihmiset eivät enää ole elämänsä aikana kosketuksissa vain yhteen kulttuuriin ja sen vaikutuspiiriin. Kansainvälistyminen, globalisaatio, siirtolaisuus, lisääntynyt muuttoliike ja kulttuuriset kohtaamiset arkielämän tilanteissa vaikuttavat länsimaisen ihmisen elämään myös Suomessa. Kulttuuri ei myöskään ole sama asia kuin tietyn valtion rajojen muodostama kokonaisuus. Kulttuurien välistä viestintää ja vuorovaikutusta tapahtuu paljon jo oman kansallisen kulttuurin ja maan rajojen sisällä. Esimerkiksi länsisuomalaiset voivat erota huomattavasti itäsuomalaisista viestintätavoillaan. Ihmiset elävät ja liikkuvat monikulttuurisessa yhteiskunnassa ja ylittävät kulttuuristen yhteisöjen rajoja monin tavoin. (Korhonen & Puukari 2013, 35.)

Uuteen yhteiskuntaan ja kulttuuriin kotiutuminen vaatii usein sopeutumisprosesseja. Sopeutuminen on vaiheittain etenevää, jolloin jokaiseen vaiheeseen kuuluu omat ilmenemismuotonsa. Kuherruskuukausivaiheessa ihminen innostuu helposti uusista asioista ja uusi ympäristö vaikuttaa mielenkiintoiselta. Kuherruskuukausivaihetta seuraa torjuntavaihe, jossa kohdistetaan vihaa ja turhautumista uutta kulttuuria kohtaan. Turvaa haetaan omasta kulttuurista, joka alkaa vaikuttaa kaikin puolin paremmalta. Torjuntavaiheen jälkeen ihminen alkaa hakea tasapainoa kahden kulttuurin välille. Ihminen lopulta omaksuu kahden kulttuurin kielen, arvot ja tavat. Kulttuurishokki eri vaiheineen on henkilökohtainen ja ihmiset kokevat sen hyvin eri tavoin. (Sivén 2011, 11.)

3 MONIKULTTUURISUUS PÄIVÄHOIDOSSA

Monikulttuurisuuden käsite on hyvin moninainen, ja sitä käytetään monissa eri merkityksissä ja yhteyksissä. Suomessa monikulttuurisuuden käsite tuli tutuksi, kun maahanmuuttajien määrä lisääntyi huomattavasti 1990-luvun alussa. Suomen perinteiset etniset vähemmistöt, esimerkiksi romanit ja saamelaiset ovat kuitenkin kuuluneet yhteiskuntaamme jo vuosikymmenien ajan. Monikulttuurisuus keskusteluissa esiintyviä teemoja ovat olleet erityisesti maahanmuuttajien kohtaamiseen liittyvä vuorovaikutus ja kulttuurien tuntemus, sekä kotoutumiseen liittyvät kysymykset. (Anis 2005, 61–63.)

Myös Vitikaisen (2014) mukaan monikulttuurisuus käsitteenä viittaa moniin eri ilmiöihin. Deskriptiivisenä eli kuvailevana terminä monikulttuurisuudella viitataan nyky-yhteiskunnassa vallitsevaan kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Kulttuurisesti monimuotoinen yhteiskunta koostuu useista kulttuurisesti, maailmankatsomuksellisesti ja uskonnollisesti toisistaan eriävistä ryhmistä, jotka ja-

kavat yhteisen tilan. Deskriptiivinen monikulttuurisuuden käsite ei kuitenkaan ota kantaa kulttuurisen monimuotoisuuden arvottamiseen. Normatiivisena terminä monikulttuurisuus kiteyttää oletuksen kulttuurisen monimuotoisuuden hyväksyttävyydestä. Kulttuurinen monimuotoisuus nähdään asiana, jota on syytä vaalia ja arvostaa. Normatiiviseen monikulttuurisuuteen viittaa myös termi multikulturalismi.

Monikulttuurisuus on varhaiskasvatuksessa arkipäivää. Maahanmuuttajalasten sosiaalisen hyvinvoinnin ja kotoutumisen edistäminen ovat nykyään varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen tärkeä tehtävä. Uuteen kieleen ja kulttuuriin kasvattamisen rinnalla on tärkeää vahvistaa lapsen omaa kulttuuria. Kun palveluiden käyttäjiksi ovat tulleet myös maahanmuuttajaperheet, odotukset palveluita kohtaan voivat olla erilaiset kuin valtaväestön, joiden tarpeiden mukaan palvelut ovat alun alkaen suunniteltu. Esimerkiksi kieli- ja kulttuuri-taustan vuoksi maahanmuuttajalasten lähtökohta osallistua suomalaiseen varhaiskasvatustoimintaan on erilainen kuin suomalaisilla lapsilla. Perinteisten menetelmien rinnalle on kehitettävä uusia toimintamalleja, jotka tukevat maahanmuuttajalasten kokonaisvaltaista kehittymistä. (Remsu 2006, 7-8; Zechner 2008, 245.)

3.1 Monikulttuurista kasvatusta ohjaavat säädökset

Monikulttuurista kasvatusta ohjaavat erilaiset säädökset. YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa määritetyt lapsen oikeudet kuuluvat kaikille lapsille, ilman lapsen tai hänen vanhempiansa rotuun, ihonväriin, kieleen, uskontoon, sukupuoleen, varallisuuteen, vammaisuuteen, syntyperään tai muuhun seikkaan liittyvää erottelua. Lapsen oikeuksien sopimuksen kantavat periaatteet ovat lapsen etu, lapsen oikeus elämään ja kokonaisvaltaiseen kehittymiseen, lapsen mielipiteen huomioiminen, syrjinnän kieltäminen ja lasten tasa-arvoinen kohtelu. (Yleissopimus lapsen oikeuksista.)

Lapsen oikeuksien sopimuksen 29. artiklan mukaan lasten koulutuksen tarkoitus on edistää kunnioitusta lapsen vanhempia, omaa identiteettiä, kieltä, arvoja ja kulttuuria kohtaan. Tavoitteena on kasvattaa lapsia, jotka pystyvät elämään vastuullisesti yhteiskunnassa suvaitsevaisuuden, sukupuolten välisen tasa-arvon ja kaikkiin kasakuntiin kuuluvien henkilöiden kanssa sovussa. Lapsella on oikeus nauttia omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan ja käyttää omaa kieltään. (Yleissopimus lapsen oikeuksista.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa yhtenä lähtökohtana pidetään lapsen oikeuksien sopimusta ja sen periaatteita. Etnisiin vähemmistöihin kuuluvalla lapsella on oikeus kasvaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa oman kulttuuripiirinsä ja suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi. Varhaiskasvatuksessa lapsi tulee kohdata yksilöllisesti, hänen tarpeidensa, persoonallisuutensa ja perhekulttuurinsa mukaisesti. Lapsen tulee kokea olevansa tasa-arvoinen riippumatta sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustastaan. (Hujala & Turja 2011, 234.)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan lapselle tulee taata tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen ja koulun aloittamiseen. Tavoitteena on, että maahanmuuttajataustaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetti vahvistuvat ja kehittyvät. Lapsen kulttuurista identiteettiä ja tietoutta omasta kulttuuriperinnöstään tuetaan. Opetuksella pyritään tukemaan lapsen oman äidinkielen kehittymistä sekä mahdollisuutta kasvaa kahteen kulttuuriin. Lapsen identiteetin vahvistumiselle on tärkeää, että hänen kulttuuriinsa kuuluvia asioita arvostetaan ja ne näkyvät myös päiväkodin arjessa. (Hujala & Turja 2011, 234.)

Päivähoidon tehtävänä on tarjota turvallinen leikki- ja oppimisympäristö, jossa kaikilla lapsilla on tasavertaiset lähtökohdat kasville ja oppimiselle. Lapsi ei saa joutua kiusatuksi erilaisen ulkonäön, vaatetuksen tai puutteellisen suomen kielen vuoksi. Monikulttuurisuus tulee nähdä päivähoitossa rikkautena. Se opettaa suvaitsevaisuutta ja tasavertaisuutta lapsille. Onkin toivottavaa, että maahanmuuttajavanhemmat tulevat mukaan päiväkodin toimintaan ja rikastuttavat sitä omalla kulttuurillaan. Perhe- ja vanhempainilloissa vanhemmilla on mahdollisuus tutustua ja vaikuttaa päivähoiton toimintaan ja käydä arviointi- ja palautekeskustelua. (Hytönen ym. 2002, 26.)

3.2 Maahanmuuttajataustaisen perheen kohtaaminen

Maahanmuuttajaperheiden kohtaaminen edellyttää varhaiskasvatuksessa osaamista sekä perheen kieli- ja kulttuuritaustan huomioimista. Maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kanssa työskennellessä korostuvat työntekijän suhde- ja kohtaamistaidot, sekä kulttuurien tuntemus. Ammatilliselta vaaditaan sensitiivisyyttä ja taitoa toimia muidenkin kuin oman kulttuurinsa parissa. Tätä kutsutaan kulttuuripätevyydeksi, joka voidaan jakaa tieto-, tunne- ja käytösosaan. Tieto-osalla tarkoitetaan tietoa uskonnosta, kielestä, sosiaalisista tavoista ja uskomuksista. Tunne-osaan kuuluu myönteinen suhtautuminen eri-

laisuuteen sekä ristiriitojen ratkaisukyky. Käytös-osassa näytetään arvostus asiakasta kohtaan sekä halumme auttaa ja olla loukkaamatta. (Hujala & Turja 2011, 249.)

Kasvatuskumppanuus perustuu luottamukseen, jolloin jo ensimmäinen kohtaaminen on tärkeä. Maahanmuuttajavanhempien päivittäiset kohtaamiset suomalaisen päiväkotihenkilöstön kanssa voivat olla ainoat kontaktit suomalaiseen kantaväestöön. Silloin näiden kohtaamisten merkitys kasvaa entisestään. Päivähoidon ammattilaisten tapa kohdata maahanmuuttajaperhe kertoo myös siitä, minkälaisia suomalaiset ovat ja minkälainen maa Suomi on. Maahanmuuttajavanhempien kohtaamisessa on myös hyvä miettiä, millä perusteilla perhe on saapunut Suomeen. Perheen maahanmuuton lähtökohdat ovat hyvä olla selvillä, sillä ne vaikuttavat siihen millaista palvelua perhe tarvitsee. (Järvi, Jauhola, Bisi & Rusama 2007, 14.)

Kun maahanmuuttajaperhe saapuu asiakkaaksi päivähoitoon, on tärkeää tehdä hoito- ja kasvatussopimus mahdollisimman pian. Niin vanhemmilla kuin hoitohenkilökunnallakin on oikeus tulkin käyttöön. Alkukeskusteluissa tarkoitus on kertoa vanhemmille päiväkodin toiminnasta ja tavoitteista sekä keskustella lapsen kehityshistoriasta. Kasvattajan tulee kysyä vanhemmilta heidän ajatuksiaan muun muassa lapsen kasvatuksesta ja odotuksia varhaiskasvatusta kohtaan. (Hytönen ym. 2002, 25–26.)

Jokaisella perheellä on omat arvonsa ja tapansa toimia, joten on syytä keskustella vanhempien kanssa heidän käsityksistään. Perheet ovat erilaisia, ja vaikka yleistietämys eri kulttuureista auttaa yhteistyössä, ovat perheet kohdattava yksilöllisesti. Työntekijöiden on hyvä selvittää perheen tavat, toiveet ja kasvatuskäsitykset. Maahanmuuttajataustaisen perheen kohtaamisessa on myös hyvä muistaa, että suomalainen varhaiskasvatus ja sen tavoitteet ja toimintatavat voivat olla hyvinkin vieraita toisesta kulttuurista tulevalle perheelle. Työntekijän tulee kertoa konkreettisesti ja käytännönläheisesti näistä asioista. Suomeen vasta muuttanut perhe kohtaa niin paljon uutta informaatiota, että asioiden kertaaminen ja toistaminen voi olla tarpeellista. (Hujala & Turja 2011, 249.)

Maahanmuuttajavanhempien kanssa tulee keskustella hyvin arkisistakin asioista, kuten ruokailusta, vaatetuksesta, sairauksista, uskonnosta, äidinkielestä, perheen kulttuurista ja juhlista. Mahdolliset ongelmat eivät aina liity uskon-

toon, vaan käytännön asioihin ja tapoihin. Kaikissa kulttuureissa ei ole esimerkiksi tapana ulkoilla sadekelillä, siksi vanhempien voi olla vaikea ymmärtää, miksi lapsella tulisi olla päivähoidossa mukana sadevaatteet tai lämpimät talvivaatteet. Maahanmuuttajataustaisilla perheillä saattaa olla myös erilainen aikäksitys kuin meillä Suomessa. Hoitoajat eivät aina toteudu sovitusti tai tapaamiset peruuntuvat, eikä niistä ilmoiteta etukäteen. Monelle maahanmuuttajalle suomalainen yhteiskunta ja palvelut ovat vieraita. (Hytönen ym. 2002, 25–26; Sivèn 2011, 15.)

Maahanmuuttajaperheiden kanssa vaikeuksia tulee usein kielen ymmärtämisen ja kulttuurierojen kanssa. Eri kulttuureissa on paljon kirjoittamattomia toimintasääntöjä, jotka tulevat usein esille vasta silloin kun toimitaan vastoin periaatteita. Maahanmuuttajan kanssa työskennellessä vieraat tavat ja periaatteet saattavat tulla kulttuurishokkina. Työntekijän on tärkeää tiedostaa kulttuurikäsitusten ja käytöksen sidonnaisuuksia. Joskus on myös tarpeellista kyseenalaistaa itsestään selvänä pitämiään asioita. Päivähoitohenkilökunnan ja perheen tiivis yhteistyö auttaa lasta kotoutumaan uuteen päiväkotiin. (Hytönen ym. 2002, 16.)

Osalle maahanmuuttajavanhemmista suomalaisten varhaiskasvatuspalveluiden sisältö voi olla epäselvä. Puutteellisesti suomenkieltä taitaville vanhemmille olisikin hyvä esimerkiksi näyttää valokuvia tai videoita päiväkodin arjesta ja lapsen päivästä. Päiväkodeissa on hyviä kokemuksia myös vanhempien tutustumispäivistä, jolloin vanhemmat pääsevät näkemään ja osallistumaan päiväkodin toimintaan. Tutustumispäivän jälkeen on hyvä varata aikaa myös keskustelulle. Erityisesti keskustelupainotteisiin vanhempainiltoihin olisi tärkeää saada tulkki mukaan. Tulkin käyttö virka-ajan jälkeen asettaa kuitenkin rajoituksia. (Sivèn 2011, 15.)

3.2.1 Yhteisen kielen puute

Vanhempien ja kasvattajien välinen yhteistyö on äärimmäisen tärkeää, kun lapsen ja päivähoiton henkilökunnan kieli ja kulttuuri eroavat toisistaan. Mitä paremmin vanhemmat osaavat kieltä, sitä paremmat mahdollisuudet heillä on olla yhteydessä päivähoitoon ja keskustella lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista. Kieltä vähemmän osaavien vanhempien tueksi on järjestetty esimerkiksi tulkkipalveluja. Väärinymmärrysten välttämiseksi ja ennakkoluulojen vähentämiseksi tarvitaan vanhempien ja kasvattajien tiivistä yhteistyötä.

Vanhemmille on myös tärkeää selvittää, kenellä on vastuu lapsen äidinkielen säilyttämisestä ja kenen vastuulla on suomi toisena kielenä -opetus. (Paavola 2007, 27.)

Äidinkieli nähdään ihmisen tunteiden, ajattelun ja käsitteiden kielenä. On tärkeää, että perheellä on yhteinen kieli, jotta perheen sisäiset valtasuhteet eivät vääristy. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on velvoite informoida vanhempia lapsen äidinkielen tärkeydestä ja merkityksestä sekä siitä, kuinka vanhemmat voivat tukea lapsen äidinkielen kehittymistä. Varhaiskasvatuksella on velvoite tukea lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilymistä ja kehittymistä yhteistyössä vanhempien kanssa. Oman äidinkielen ylläpitäminen edistää lapsen kotoutumista ja vahvistaa hänen persoonallisuuden kehittymistä. Oman äidinkielen avulla lapsi kommunikoi ja ylläpitää suhteita perheeseen ja sukulaisiin. Ensisijainen vastuu lapsen äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä on kuitenkin perheellä. (Hujala & Turja 2011, 253.)

Oman äidinkielen hallinta toimii perustana toisen kielen oppimiselle. Suomi toisena kielenä -opetus kuuluu varhaiskasvatukselle ja siinä hyödynnetään työntekijöiden jo olemassa olevaa osaamista ja varhaiskasvatuksen toimintatapoja. Eri kulttuureista tulevat työntekijät voivat toimia ns. siltana suomalaisten työntekijöiden ja maahanmuuttajataustaisten perheiden yhteistyössä. He voivat toimia myös kieliavustajina kun lapsen suomen kieli on vielä heikkoa. Aluksi kieliavustaja voi tulkata kaikki tilanteet lapselle. Ajan myötä on kuitenkin tärkeää vähentää avustamista, jotta lapsen kieli edistyy. (Hujala & Turja 2011, 253–254.)

Kun perheellä ja päiväkodin henkilökunnalla on eri äidinkieli, selkeän ilmaisen ja selkokielen merkitys kasvavat. Selkokielen käyttäminen on tärkeää myös perheiden kanssa, joiden suomen kieli on kehittyntä. Selkokieli on kieliopillisesti oikeaa peruskieltä, jossa puhetempo on rauhallinen. Selkokieltä käytettäessä tulee välttää pitkiä ja vaikeita sanoja ja lauseita. Kirjalliset tiedotteet, esimerkiksi juhlista, retkistä ja lomista, ovat syytä tehdä selkokielellä kuvia hyödyntäen. On hyvä muistaa, että sujuvaa suomen kieltä puhuvallakin voi olla vaikeuksia ymmärtää kirjallisia tiedotteita. Selkokielen puhuminen on myös maahanmuuttajataustaisen lapsen kanssa tärkeää, vaikka hän ei ymmärtäisi sanaakaan suomea. Aikuisen rauhallinen äänensävy ja olemus helpottavat lasta orientoitumaan uuteen kieleen ja ympäristöön. (Sivèn 2011, 10–11.)

Kun ammattilaisella ja vieraasta kulttuurista tulevalla perheellä ei ole yhteistä kieltä, on syytä käyttää tulkkiä. Tulkin avulla varmistetaan kommunikaation sujuminen ja molemminpuolinen ymmärrys. Tulkin käytössä on tärkeää muistaa, että keskustelun kohteena on lapsen vanhempi, ei tulkki. Perheen ja työntekijän oikeusturvan kannalta on tärkeää, että virallinen tulkki vastaa aina tulkkauksesta. Vaikka lapsilla on usein taipumus oppia suomen kieli nopeammin kuin vanhemmillä, ei lasta tule kuitenkaan käyttää tulkkaamistilanteissa, sillä se usein rasittaa lasta ja haittaa perhesuhteita. (Hujala & Turja 2011, 249.)

3.2.2 Kulttuurierot

Erilaiset kulttuurit ja yhteisöt asettavat haasteita, sillä käsitykset esimerkiksi hyvästä, eettisesti oikeasta, yksilön ja yhteisön välisestä suhteesta sekä uskonnollisista arvoista poikkeavat toisistaan. Esimerkiksi romanikulttuuriin kuuluu kanssakäymistä säätelevät säännöt. Puhdas ja likainen, sopiva ja sopimaton, säädyllinen ja säädytön eivät saa sekoittua keskenään. Häveliäisyyttä osoitetaan käytöksessä, puheessa sekä pukeutumisessa. On tavallista, että eri sukupuolen edustajat eivät keskustele keskenään tietyistä asioista, muun muassa seksuaalisuudesta, parisuhteesta, raskaudesta, tai ihmisen fyysisistä ominaisuuksista. Häveliäisyyttä osoitetaan myös esimerkiksi sillä, etteivät pariskunnat ole fyysisessä kosketuksessa keskenään, kun paikalla on vanhempia ihmisiä. (Paavola & Talib 2010, 133.)

Päiväkodit ovat herkkiä eri kulttuurien ja elämäntapojen aiheuttamille arvoriidoille ja väärinkäsityksille. Kulttuurien väliset konfliktit ovat usein toisiinsa kietoutuneita ja siksi vaativat kulttuurisesti oikeudenmukaisia ratkaisuja. Konfliktitilanteissa korostuvat kasvattajan ammatillisuus sekä ennen kaikkea hänen eettinen sitoutumisensa. Työntekijällä voi olla epävarmuutta toimia maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa oman koulutuksen ja kokemuksen puutteen vuoksi. Omaan ammattiin liittyvän epävarmuuden takia työntekijä saattaa tehdä stereotyyppisiä arvioiteja lapsista. Kyseinen ajattelumalli voi aiheuttaa ongelmia, kun kasvattaja kohtaa eri kulttuuria edustavan lapsen. Molemminpuoliset kommunikaatiovaikeudet ja työntekijän epävarmuus voivat aiheuttaa eräänlaisen noidankehän, jossa työntekijän ennakkokäsitykset ja stereotypiat vain vahvistuvat. (Paavola & Talib 2010, 75–76.)

Lasten oman kulttuurin ja äidinkielen tulisi olla osa varhaiskasvatuksen arkipäivää. Varhaiskasvatusympäristön muodostuminen monikulttuuriseksi lähtee

hyväksyvistä ja arvostavasta ilmapiiristä. Lapsia rohkaistaan käyttämään omaa äidinkieltään sekä olemaan ylpeitä omasta kulttuuriperinnöstään. Eri äidinkielet ja kulttuurit näkyvät ja kuuluvat päiväkodin arjessa. Päiväkodissa voi olla esillä eri kulttuureihin ja kieliin liittyviä materiaaleja, voidaan esimerkiksi kuunnella eri maiden musiikkia, lauletaan syntymäpäivälaulu eri kielillä ja järjestetään eri kulttuurien juhlia. Myös tervehdykset ja erilaiset fraasit ja kirjaimet eri kielillä voivat olla esillä ryhmän tiloissa. Eri kulttuuritaustaiset vanhemmat, työntekijät ja lapset voivat olla mukana monikulttuurisen varhaiskasvatusympäristön luomisessa. (Hujala & Turja 2011, 254.)

3.2.3 Uskonto ja sen merkitys

Uskonto on yksi kulttuurin osa-alueista. Uskonnot välittävät perhe-elämälle erilaisia malleja, joiden mukaan säädellään perheen jäsenten vallankäyttöä ja keskinäistä asemaa. Uskonnolla on ollut aina merkittävä rooli miehen ja naisen välisessä asemassa. Yksi keskeisimmistä muutoksista, johon varhaiskasvatuksen tulisi reagoida, on se, miten moniuskontoisuus otetaan huomioon kasvatuksessa. (Paavola & Talib 2010, 94.)

Kaikille perheille uskonnolla ei ole merkitystä, mutta toisille perheille on tärkeää, että uskonnollisia näkökohtia otetaan esille. Esimerkiksi muslimit eivät välttämättä halua lastensa osallistuvan uskonnollisiin tilaisuuksiin, jossa on jokin muu kuin islamilainen perusta. Tällaisia uskonnollisia juhlia päiväkodeissa ovat muun muassa pääsiäisen ja joulun viettäminen. Maahanmuuttajavanhempia tulisi informoida tilaisuuden luonteesta, jotta he osaisivat varautua siihen. Päiväkotien on puolestaan kehitettävä jotain muuta tekemistä lapsille, jotka eivät osallistu kristillisiin tilaisuuksiin. On tärkeää muistaa, että osallistumattomuus kristillisiin tilaisuuksiin ei tarkoita kielteistä asennetta kristittyjä kohtaan. (Paavola & Talib 2010, 94–95.)

Tavallisimpia uskontoon liittyviä tekijöitä, joita päiväkodeissa kohdataan, ovat ruokailuun, pukeutumiseen ja musiikkiin liittyvät seikat. Esimerkiksi useimmat muslimit eivät syö sianlihaa eivätkä veriruokia. Myös juutalaiseen elämäntapaan kuuluu sianlihan, äyriäisten ja veriruokien välttäminen. Näinä päivinä päiväkodeissa tulee olla tarjolla jotain muuta ruokaa kyseisille lapsille. Vaatteenvaihto ja peseytymistilanteissa tulee ottaa huomioon, etteivät kaikki muslimit esiinny alasti tai alusvaatteisillaan toisen edessä. (Paavola & Talib 2010, 94–95.)

Useimmissa päiväkodeissa uskonnon opetuksella tarkoitetaan lähes aina luterilaisen uskonnon opetusta. Monimuotoisessa yhteiskunnassa olisi kuitenkin hyvä muistaa, että päiväkodeissa on myös vähemmistöuskontoihin kuuluvia lapsia. On tärkeää, että päiväkodin henkilökunnalla on tietoa eri uskonnoista osana kulttuuriperinnettä. Näin työntekijät pystyvät ohjaamaan lapsia suvaitsevaisuuteen ja erilaisten katsomusten kunnioittamiseen. Henkilökunta on velvollisia ottamaan selvää jokaisen lapsen uskonnon erityispiirteistä. Ammattilaisten tulee kunnioittaa lapsen kodin edustamaan uskontoa sekä olla tietoisia siitä, millaisiin tilaisuuksiin lapsia ei voida pakottaa. Tieto lisää ymmärrystä ja ohjaa toimimaan oikein. (Paavola & Talib 2010, 94–95, 184; Hytönen ym. 2002, 29.)

4 YHTEISTYÖ MAAHANMUUTTAJAVANHEMPIEN KANSSA

4.1 Varhaiskasvatus maahanmuuttajaperheiden tukena

Laadukas varhaiskasvatus ja pedagogisen työn arviointi ovat myös osa maahanmuuttajalasten varhaiskasvatusta. Työntekijöiden hyvällä kasvatustaitoisuudella eli kyvyllä nähdä ne tavoitteet ja menetelmät, jotka auttavat lapsen kokonaisvaltaisessa tukemisessa, on merkittävä rooli varhaiskasvatuksessa. Tavoitteet ja menetelmät mietitään jokaiselle lapselle yksilöllisesti, lapsen vahvuudet ja tuen tarpeet huomioiden. (Hujala & Turja 2011, 250.)

Varhaiskasvatuksen toteutuksessa ammattilaisilta edellytetään hyvää kulttuurista ymmärrystä, jotta maahanmuuttajaperheiden tarpeita ja vanhempien kasvatukselle asettamia tavoitteita voidaan käsitellä tasavertaisesti. Erityisesti pääkaupunkiseudun kuntien päivähoitoyksiköiden monikulttuurisen varhaiskasvatuksen rakenne ja toimintatavat ovat kirjattu varhaiskasvatuksen suunnitelmiin eli Vasuihin. Myös yksiköt, joissa ei ole yhtään monikulttuurista lasta, ovat kirjanneet Vasuihin monikulttuurisen varhaiskasvatuksen toteuttamistavat. Pienryhmien toiminta, kielen opettamisen menetelmät, dokumentointi sekä henkilöstön täydennyskoulutussuunnitelma ovat myös kirjattu Vasuihin. Vasuista löytyy myös varhaiskasvatuksessa käytettävät erityispalvelut, kuten yhteistyö puheterapeutin tai erityislastentarhanopettajan kanssa. Lapsen yksilölliseen Vasuun kuuluu kaksikielisyyden suunnitelma, eli lapsen oman äidinkielen tukeminen ja suomi toisena kielenä -opetus, toteuttamistavat ja arviointi. (Järvi ym. 2007, 12–13.)

Varhaiskasvatuksessa päivittäisen toiminnan tulisi olla sellaista, että se tukee lapsen kehityksen eri osa-alueita, itsetuntoa, vuorovaikutusta ja kielen kehitystä. Maahanmuuttajataustaisten lasten arjessa kielen kehittyminen tulee huomioida erityisesti. Päiväkodin toimintaan tuodaan mahdollisuuksien mukaan lapsen omaa äidinkieltä ja kulttuuria. Vastuu lapsen äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja vahvistamisesta on kuitenkin ensisijaisesti perheellä. Suomi toisena kielenä -opetus kuuluu puolestaan päivähoidon henkilökunnalle. Kaikki arjen tilanteet tulisi nähdä oppimisen mahdollistavina tilanteina. Samalla tulee muistaa, että jokainen varhaiskasvatuksen työntekijä on suomen kielen malli ja ohjaaja. (Hujala & Turja 2011, 250.)

Monikulttuurisissa päiväkodeissa suositaan myös monikielistä ja -kulttuurista hoito- ja kasvatushenkilöstöä. Tämän on todettu tukevan lapsen oman äidinkielen ja identiteetin kehittymistä. Toiminta tulee järjestää niin, että lapsi saa puhua omaa äidinkieltään muulloinkin kuin vain siihen tarkoitetuissa äidinkielen tuokioissa. Luonteva keskustelu päivän eri tilanteissa auttaa lasta ymmärtämään mitä ympärillä tapahtuu. Muista kulttuureista tulleet työntekijät toimivat osaltaan myös kulttuuritulkkeina muun henkilöstön ja vanhempien välillä. (Monikulttuurinen varhaiskasvatus – pääkaupunkiseudun toimintamalli 2008, 7.)

4.2 Kasvatuskumppanuuden merkitys

Päiväkodin henkilöstön ja vanhempien välistä kasvatusyhteistyötä kutsutaan kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuuden perimmäinen ajatus on, että vanhemmat ja henkilöstö ovat tietoisesti sitoutuneet toimimaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Kasvatuskumppanuus lähtee aina lapsen tarpeista ja lapsen edun toteuttamisesta. Kasvatuskumppanuuden tärkein tavoite on, että lapsi tulee oman elämänsä kokijana täysvaltaisesti nähdyksi, ymmärretyksi ja kannatelluksi. Keskiössä ovat lapsen leikin, kokemusten, tarpeiden ja toiveiden havainnointi. (Kaskela & Kekkonen 2008, 17.)

Kasvatuskumppanuudessa tulisi toteutua vanhempien ja henkilöstön tasavertainen vuorovaikutus. Kasvattajalla ja vanhemmalla voivat samantarvoiset, mutta sisällöltään erilaiset tiedot lapsesta ja taidot toimia lapsen kanssa. Kasvatuskumppanuuteen perustuvassa asiakassuhteessa nämä tiedot yhdistyvät lapsen hyvinvointia kannattelevalla tavalla. Vanhemmilla on mahdollisuus osallistua omaa lasta koskeviin kasvatustilaisuuksiin ja lapsikohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen. Tavoitteena on asteittain syventää

vanhempien ja päivähoidonhenkilöstön kohtaamisia. Näin lapsen asiat päivähoitossa ja perheessä tulevat vastaanotetuiksi ja jaetuksi tasavertaisessa, kunnioittavassa ja avoimessa vuoropuhelussa. (Kaskela & Kekkonen 2008, 17.)

Kasvatuskumppanuus nähdään vastavuoroisena suhteena, joten maahanmuuttajavanhemmilta kysytään, millä tavoin he ovat valmiita kumppanuuteen. Päiväkodin henkilöstön ja vanhempien suhteen rakentaminen alkaa tutustumisella. Kasvatuskumppanuuden perusta on kuulluksi tulemisen kokemus ja molemminpuolinen kunnioitus. Henkilöstön on tärkeää tiedostaa oman kulttuurisen arvopohjansa vaikutus kasvatukseen sekä huomioida toiminnassaan perheen kulttuurinen tausta. Toimivassa kasvatuskumppanuudessa kohdataan aina ensin ihminen ja sitten vasta tietyn kulttuurin edustaja. Vanhempien kanssa yhteistyössä etsitään kulttuurien välisiä sidonnaisuuksia ja huomioidaan eri kulttuurien näkyminen arjen toiminnassa. (Järvi ym. 2007, 14, 16.)

Kasvatushenkilöstön tueksi on kehitetty erilaisia menetelmiä, jotka edistävät vanhempien ja työntekijöiden välisen kasvatuskumppanuuden syntymistä. Arjen kohtaamisten myötä on tärkeää lisätä vanhempien luottamusta päivähoitoa ja henkilökuntaa kohtaan. Konkreettisten menetelmien avulla henkilökunta voi huomioida monikulttuurisuuden osana päivähoitoyksikköä. Erityisesti kuvataulumenetelmä on yleinen apuväline maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa työskennellessä. Kuvatauluja käytetään keskustelun tukena vanhempien kanssa, jotka osaavat vasta heikosti suomea. Kuvataulujen avulla vanhempien kuva päiväkodin arjesta selkiintyy, ja näin myös vahvistetaan vanhempien ja henkilöstön välistä vuoropuhelua. Kuvataulujen käytöllä on hyötyä myös vanhemman ja lapsen väliselle vuorovaikutukselle. Taulun avulla lapsi voi palauttaa mieleen hoitopäivän tapahtumia ja kertoa niistä vanhemmille. (Järvi ym. 2007, 17.)

4.3 Kasvatuskumppanuuden haasteet maahanmuuttajavanhempien kanssa

Maahanmuuttajalasten vanhemmat tarvitsevat usein enemmän tietoa suomalaisesta varhaiskasvatuksesta ja päivähoidon toimintatavoista. Päivähoiton henkilökunnan tulisi informoida vanhempia myös siitä, miten lapsen odotetaan kehittyvän tietyn ikäisenä ja miten vanhemmat voivat tukea lasta oppimisessa. Vanhempien arvostus päivähoitoa kohtaan helpottaa myös lapsen sopeutumista. Maahanmuuttajavanhempien motivoiminen yhteistyöhön ei ole kuiten-

kaan kaikkien kohdalla helppoa. Yleisin syy, miksi osa vanhemmista ei halua pohtia lapsensa kehittymistä ja oppimista päivähoiton henkilökunnan kanssa on se, etteivät he ole tottuneet sellaiseen. (Paavola & Talib 2010, 125.)

Yhteisöllisten kulttuurien ymmärtäminen on suomalaisille usein suuri haaste, koska Suomi lukeutuu muiden länsimaiden tavoin yksilökeskeisiin kulttuureihin. Suurin osa maahanmuuttajista tulee alueilta, joissa korostuu yhteisöllisyys. Yhteisökulttuurin perustana pidetään perhettä. Näissä kulttuureissa koti-asioista ei puhuta vieraille tai suvun ulkopuolisille ihmisille. Myöskään negatiivisten tunteiden ilmaisu ei yleensä ole suotavaa. Kasvattajien tulisivat tiedostaa kulttuuriherkät tilanteet sekä ottaa huomioon kulttuurien ominaispiirteet. (Paavola & Talib 2010, 126; Korhonen & Puukari 2013, 24.)

4.4 Varhaiskasvatustyön kehittämishaasteet

Maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa työskentely on ennen kaikkea rikkaus yhteiskunnalle, mutta myös haaste varhaiskasvatuksen ammattilaisille. Nykyään varhaiskasvatuksen koulutuksissa tulee ottaa huomioon maahanmuuttajataustaisiin lapsiin liittyviä erityispiirteitä, kuten lapsen oman äidinkielen ja kulttuurien arvostus ja huomioiminen ja suomi toisena kielenä -opetus. Koulutuksissa tulee käsitellä kaksi- ja monikielisyyteen liittyviä asioita sekä saada perustietoa eri kulttuureista tulevien asiakkaiden kohtaamiseen. Myös maahanmuuttajataustaisten asiakkaidenkin kohdalla on muistettava vuorovaiikutustaitojen merkitys. Kaikki perheetkin ovat omanlaisiansa. Heidän taustansa ei vielä kerro mitään heidän tavastaan toimia lastensa kanssa. (Hujala & Turja 2012, 258.)

Maahanmuuttajataustaisten lasten keskittyminen samoihin päiväkoteihin on tullut suureksi haasteeksi päivähoiton henkilökunnalle. Vaikka henkilökunnalle kertyy monikulttuurisen työn osaamista, kyseiset päiväkodit kuormittuvat kuitenkin tavallista enemmän. Maahanmuuttajaperheiden kanssa asioiminen vie yleensä kauemmin kuin suomenkielisten perheiden kanssa, koska yhteinen kieli puuttuu. Kasvatukseen liittyvät näkemykset voivat olla hyvinkin erilaiset, ja se vaatii enemmän keskustelua ja yhteistyötä. Toiminnan suunnittelu voi myös olla vaikeaa ryhmässä, jossa on paljon eri kieltä äidinkielenään puhuvia lapsia. Niin maahanmuuttajataustaisten kuin suomalaistenkin lasten kielen kehitys voi hidastua, jos ryhmässä on liian vähän kielen malleja. (Hujala & Turja 2012, 258.)

4.5 Monikulttuurisen päivähoidon osaamishaasteet

Päiväkodin henkilökunnan monikulttuurisen varhaiskasvatuksen osaamisen taso vaikuttaa siihen, miten työntekijä osaa ottaa huomioon toisesta kulttuurista tulevat työntekijät, vanhemmat ja lapset. Eri maissa tehtyjen tutkimusten mukaan sosiaali- ja terveyspalveluissa etnisiin vähemmistöihin kuuluvat ovat kokeneet saaneensa eriarvoista palvelua. Toisen ihmisen kohtaaminen ja oletettujen erojen kyseenalaistaminen on ensiarvoisen tärkeää palvelutehtävissä työskennellessä. Etnisiin vähemmistöihin kuuluvilla ihmisillä on oikeus saada samanlaista palvelua kuin kantaväestön edustajien. (Järvi ym. 2007, 19–20.)

Pääkaupunkiseudulle (vuosina 2005–2007) tehdyn MONIKU-hankkeen tavoitteena oli tuottaa strateginen toimintamalli sekä yhteiset käsitteet monikulttuurisen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen. Hankkeen aikana kartoitettiin eri päivähoitoyksiköiden henkilöstön koulutustarpeet. Kyselyssä selvitettiin muun muassa henkilöstön tietämystä monikulttuurisen varhaiskasvatuksen säädöksistä, kulttuuritietoisuutta, kasvatuskumppanuutta maahanmuuttajavanhempien kanssa, lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin tukemista, suomi toisena kielinä opetusta, oman työn dokumentointia ja arviointia sekä päiväkodin sisäistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta. (Järvi ym. 2007, 19–20.)

Koulutustarvekyselyn tulosten mukaan päiväkodin henkilöstö tarvitsee lisää tietoa monikulttuurista varhaiskasvatusta ohjaavista säädöksistä ja laeista. Lainsäädännöstä esimerkiksi kotouttamis- ja kielilakia ei tunneta tarpeeksi hyvin, vaikka niillä on merkitystä myös varhaiskasvatuksen työssä. Työntekijät kokivat tarvitsevansa lisää koulutusta myös eri kulttuurien, tapojen ja uskontojen tuntemuksessa. Päiväkodin henkilöstön on tärkeää ymmärtää mahdollisen kulttuurishokin vaikutukset asiakasperheeseen. Asiakkaan kulttuurin tunteminen on myös tärkeää, jotta voidaan parhaalla mahdollisella tavalla tukea heidän kotoutumistaan suomalaiseen kulttuuriin. Koulutuksen tarvetta on myös lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin tukemisessa. Päivähoidon henkilöstön tulee tukea vanhempia käyttämään äidinkieltään kotona ja yhteistyössä vanhempien kanssa varmistaa lapsen kielelliselle kehitykselle vankka pohja. Henkilökunnan tulee olla tietoisia lapsen kielellisen kehityksen eri vaiheista ja teoriasta sekä osata siirtää tieto käytäntöön. Havainnointi arkitilanteissa, puheen ongelmien kartoittaminen ja puheeksi otto vaativat koulutusta henkilöstöltä. (Järvi ym. 2007, 19–20.)

5 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Suomalainen yhteiskunta on yhä monikulttuurisempi, ja sen takia erilaisia tutkimuksia ja kehittämistoimia monikulttuurisuuteen liittyen on tehty viime vuosien saatossa. Monikulttuurisuus on arkea monessa päiväkodissa, jonka myötä tietoisuus eri kulttuureista, uskonnoista ja perinteistä on kasvanut. Myös seuraavissa opinnäytetöissä käsitellään monikulttuurisuutta osana päivähoiton arkea.

Minna Honkanen ja Erja Riihijärvi Diakonia-ammattikorkeakoulusta ovat tehneet opinnäytetyön aiheesta päiväkotihenkilöstön kokemuksia yhteistyöstä maahanmuuttajalasten ja -perheiden parissa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa monikulttuurisuudesta päivähoidossa sekä kuvata, millaisena päivähoiton henkilökunta on kokenut työskentelyn maahanmuuttajaperheiden ja lasten kanssa. Opinnäytetyö oli luonteeltaan laadullinen tutkimus ja aineisto kerättiin teemahaastattelun avulla Oulun kaupungin päiväkodin henkilökunnalta keväällä 2011. (Ks. Honkanen & Riihijärvi 2011.)

Tutkimuksen mukaan haastateltavat kokivat yhteistyön maahanmuuttajaperheiden kanssa haastavana. Haasteellisena yhteistyössä koettiin yhteisen kielen puute ja kulttuurierot. Vastaajat olivat kokeneet tulkin käytön aikaa vieväksi. Työntekijät toivoivat, että pystyisivät vaikuttamaan lapsiryhmien kokoon ja rakenteeseen, jotta jokaisen lapsen ja perheen huomioiminen yksilöllisesti toteutuisi paremmin. Henkilöstö koki tarvitsevänsä enemmän lisäkoulusta, liittyen kulttuurieroihin. Vastaajat olivat myös sitä mieltä, että maahanmuuttajaperheiden kotoutuminen jää liikaa päiväkodin vastuulle. (ks. Honkanen & Riihijärvi 2011.)

Honkasen ja Riihijärven tutkimus on osittain verrattavissa omaan tutkimukseeni. Yhteistä tutkimuksillemme on pyrkimys tuottaa tietoa monikulttuurisuudesta päiväkodin arjessa, sekä kuvata minkälaisena yhteistyö maahanmuuttajaperheiden kanssa koetaan. Tutkimuksissamme voi kuitenkin ilmetä alueellisia eroja, sillä maahanmuuttajien määrä Etelä-Suomessa on hieman suurempi kuin Pohjois-Suomessa. Omassa tutkimuksessani nostan enemmän esille kasvatuskumppanuutta maahanmuuttajavanhempien kanssa. Tarkoitukseni on myös painottaa yhteistyön haasteita, jotta monikulttuurista kasvatuskumppanuutta voitaisiin kehittää myös jatkossa.

Hämeen ammattikorkeakoulun opiskelija Kaisa Rautiainen on tehnyt opinnäytetyönsä aiheesta päiväkodin henkilökunnan kokemuksia monikulttuurisesta kasvatuskumppanuudesta. Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia päivähoidon henkilökunnan kokemuksia kasvatuskumppanuudesta maahanmuuttajaperheiden kanssa sekä monikulttuurisuuden ilmenemistä päiväkodin arjessa. Opinnäytetyö oli luonteeltaan laadullinen tutkimus ja aineiston keruu tapahtui puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla. Tutkimus tehtiin keväällä 2012 Kanta-Hämeessä. (Ks. Rautiainen 2013.)

Tutkimustulosten perusteella kasvatuskumppanuus maahanmuuttajavanhempien kanssa koettiin positiivisena. Tuloksissa painottui tasa-vertaisuuden ja yhteisymmärryksen merkitys monikulttuurisessa kasvatuskumppanuudessa. Kasvatuskumppanuuden koettiin perustuvan jaettuun asiantuntijuuteen, jonka ensisijainen tavoite on lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen. (Ks. Rautiainen 2013.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni aiheena oli tutkia Kotkan kaupungin päiväkodin henkilökunnan kokemuksia työskentelystä maahanmuuttajavanhempien kanssa. Tarkoituksena oli selvittää, minkälaisena yhteistyö maahanmuuttajavanhempien kanssa koetaan ja minkälaisia haasteita päiväkodin henkilökunta on kokenut työskentelyssä maahanmuuttajavanhempien kanssa. Tarkoituksena oli myös kehitellä konkreettisia malleja, kuinka haasteita ja ongelmia voidaan tulevaisuudessa ratkaista ja välttää. Opinnäytetyön perimmäisenä tavoitteena oli siis parantaa maahanmuuttajavanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välistä yhteistyötä. Toimiva kasvatuskumppanuus on erittäin merkityksellistä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen kannalta. Panostamalla maahanmuuttajavanhempien ja päiväkodin henkilökunnan yhteistyöhön varmistetaan myös, että lapsi tulee oman elämänsä kokijana täysvaltaisesti nähdyksi ja kannatelluksi. Näin myös mahdollistetaan maahanmuuttajavanhempien aktiivinen rooli päiväkodin arjessa.

Edellä mainittujen tavoitteiden pohjalta asetin seuraavat tutkimuskysymykset:

- Miten monikulttuurisuus näkyy päiväkodin arjessa?

- Millä tavoin yhteistyö eroaa maahanmuuttajavanhempien ja suomalaisten vanhempien välillä?
- Millaisia tukimuotoja tarvitaan maahanmuuttajavanhempien kanssa työskentelyyn?

6.2 Tutkimuksen kohde

Tein tutkimukseni erääseen Kotkan kaupungin päiväkotiin, jossa tutkimukseni kohteena oli päiväkodin henkilökunta. Kyseisessä päiväkodissa on maahanmuuttajataustaisia lapsia keskivertoa enemmän verrattuna Kotkan kaupungin muihin päiväkoteihin. Olin tehnyt ensimmäisen työharjoitteluni kyseisessä päiväkodissa, joten tiesin että monikulttuurisuuden liittyvälle opinnäytetyölle voisi olla kysyntää. Olin yhteydessä päiväkotiin keväällä 2014, jolloin aiheeni varmistui. Tutkimusaineistona käytin päiväkodin lastentarhanopettajien sekä lastenhoitajien haastattelussa ilmaisemia näkökulmia ja mielipiteitä työskentelystä maahanmuuttajavanhempien kanssa. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Haastattelin kahta lastenhoitajaa ja kahta lastentarhanopettajaa edellyttäen, että he olivat olleet pidemmän aikaa tekemisissä maahanmuuttajavanhempien kanssa. Tutkimuksen ulkopuolelle jäivät siis päiväkodin sijaiset, harjoittelijat ja päiväkotiapulaiset.

6.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyössäni käytin tutkimusmenetelmänä kvalitatiivista eli laadullista menetelmää. Kvalitatiivinen menetelmä on yleinen sosiaali- ja käyttäytymistieteiden parissa. Laadullinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jonka aineisto kootaan luonnollisissa todellisissa tilanteissa. Tavoitteena on ymmärtää kohteen ominaisuuksia, laatua ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157–159.)

Valitsin kvalitatiivisen menetelmän, koska aineistonkeruun instrumenttina suositaan ihmistä. Omat havainnot ja tutkittavat ihmiset ovat kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavampia kuin mittausvälineet. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa tutkittavien ääni pääsee mahdollisimman hyvin esille kuten, teemahaastattelu, osallistuva havainnointi ja ryhmähaastattelut. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksella. Tutkimussuunnitelma muotoutuu usein tutkimusta tehdessä, joka edellyttää joustavuutta ja suunnitelmien muuttamista olosuhteiden

mukaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa korostuu aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu ja tapausten ainutlaatuisuus. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa päämenetelmänä on haastattelu. Haastattelun etuna muihin tiedonkeruumenetelmiin on se, että aineisto kerätään joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla. Haastattelussa kysymyksiä on mahdollisuus tarkentaa ja aihejärjestystä muuttaa. (Hirsjärvi ym. 2007, 200.) Valitsin tiedonkeruumenetelmäksi haastattelun, koska tutkittava aihe tuottaa todennäköisesti vastauksia monitahoisesti ja moniin suuntiin, jolloin vastausten selventäminen on mahdollista. Tutkittavan aiheen kannalta on tärkeää syventää saatavia vastauksia.

Teemahaastattelu on avoimen ja lomakehaastattelun välimuoto, jossa haastattelun teema-alueet ovat jo tiedossa. Kysymysten tarkka muoto ja järjestys muotoutuvat usein vasta haastattelutilanteessa. (Hirsjärvi ym. 2007, 203.)

Teemahaastattelu tunnetaan myös nimellä puolistrukturoitu haastattelu. Teemahaastattelun ideana on poimia tutkimusongelmasta keskeiset teemat, joita olisi tutkimusongelmaan vastaamiseksi välttämätön käsitellä. (Vilkkä 2005, 101.) Teemahaastattelun käytössä on se etu, että se ei sido haastattelua kvantitatiiviseen tai kvalitatiiviseen menetelmään, eikä se myöskään ota kantaa haastattelukertojen määrään. Teemahaastattelu etenee tiettyjen ennalta määrättyjen teemojen varassa ja näin ollen tuo haastateltavan äänen kuuluviin. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 48.)

6.4 Aineiston keruu ja analyysi

Lähetin haastattelun rungon päiväkodin johtajalle, jotta työntekijöillä oli mahdollisuus valmistautua haastatteluihin etukäteen. Opinnäytetyön haastattelut tehtiin päiväkodissa helmikuun lopussa 2015. Haastattelut toteutettiin kahtena eri päivänä lasten päiväuniaikaan, jolloin kasvattajien oli helpoin irtautua työstään. Haastattelin neljää työntekijää ja jokainen haastattelu kesti keskimäärin 30 minuuttia. Haastatteluihin oli varattu erillinen huone, jossa ei ollut ulkopuolisia häiriötekijöitä. Haastattelut tehtiin anonymisti, ja jokainen vastaaja antoi luvan haastattelun nauhoittamiselle. Haastatteluista ilmeni, kuinka ammattitaitoisia ja motivoituneita kasvattajat olivat työhönsä.

Haastattelujen jälkeen litteroin kaikki nauhoitukset eri teemojen mukaan. Kuuntelin haastattelut useaan otteeseen, jotta mitään olennaista ei jäisi huomaamatta. Litteroinnin jälkeen hävitin nauhoitukset. Tutkimuskysymysten ja haastattelun aihepiirin pohjalta jaoin tulokset eri teemoihin, monikulttuurisuuden päiväkodin arjessa, kokemuksiin monikulttuurisesta kasvatuskumppanuudesta, monikulttuurisen kasvatuskumppanuuden haasteisiin ja sen kehittämiseen.

6.5 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimusprosessin voidaan sanoa olevan luotettava, kun tutkimuksen tutkimuskohde ja tulkittu materiaali ovat yhteensopivia eikä teorianmuodostukseen ole vaikuttaneet ulkopuoliset tekijät. Tutkimuksen toteuttamista ja tutkimuksen luotettavuutta ei voida pitää toisistaan erillisinä tapahtumina kun käytetään laadullista tutkimusmenetelmää. Loppujen lopuksi luotettavuuden kriteeri voi olla tutkija itse ja hänen rehellisyytensä, sillä arvioinnin kohteena ovat tutkijan tekemät valinnat ja ratkaisut. Tutkijan on tärkeää arvioida tutkimuksen luotettavuutta jokaisen tekemänsä valinnan kohdalla. (Vilka 2005, 158 - 159.)

Tutkimukseni luotettavuutta lisäsi työntekijöiden monen vuoden työkokemus monikulttuurisuudesta päivähoiton arjessa. Haastateltavilla oli myös mahdollisuus tutustua haastattelun teemoihin jo etukäteen, ja osalla olikin kyselylomake mukana haastattelutilanteessa. Haastattelun aikana tarkensin joitain kysymyksiä, jotta työntekijät tietäisivät mitä haen niillä takaa. Haastattelut suoritettiin anonyymisti yksilöhaastatteluina, mikä saattoi vaikuttaa haastateltavien vastauksiin. Myöskään päiväkodin nimeä ei paljasteta tutkimuksessa.

Ennen varsinaisia haastatteluja suoritin haastattelun ”testihenkilöllä”. Testihenkilö oli opiskelutoverini, jolla oli kokemusta maahanmuuttajataustaisista perheistä päivähoiton asiakkaana. Haastattelulla testasin, saanko kysymysten avulla vastaukset tarvitsemiini aihealueisiin. Huomasin, että joitain kysymyksiä täytyi selventää ja osa kysymyksistä oli melko samankaltaisia. Pyrin tekemään haastattelukysymykset hyvin neutraaleiksi, ilman että ne ohjailisivat haastateltavien vastauksia. Pyrin tähän myös omassa olemuksessani ja puheessani haastattelutilanteessa.

Tutkimuksen luotettavuutta tarkastellessa on otettava huomioon, että kaikki haastattelujen myötä saadut tulokset ovat työntekijöiden näkökulmasta. Haas-

tattelun yhtenä teemana olivat maahanmuuttajavanhempien asenteet suomalaista varhaiskasvatusta kohtaan. Keskustelimme haastateltavien kanssa muun muassa maahanmuuttajavanhempien ennakkoluuloista ja peloista suomalaista varhaiskasvatusta kohtaan sekä siitä, kuinka kiinnostuneita he ovat olleet yhteistyöstä päivähoidon kanssa. Osa haastateltavista totesikin, että maahanmuuttajavanhempien kiinnostuneisuutta ja tyytyväisyyttä on hyvin vaikea arvioida.

7 TULOKSET

Seuraavat tulokset perustuvat päivähoidon henkilökunnan näkökulmaan työskentelystä maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa. Haastattelin neljää työntekijää, kahta lastentarhanopettajaa ja kahta lastenhoitajaa. Jokaisella haastateltavalla oli työkokemusta maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa työskentelystä usean vuoden ajalta. Haastateltavat toimivat kahdessa eri lapsiryhmässä, joissa molemmissa maahanmuuttajataustaisia lapsia oli lähes puolet tai hieman alle koko lapsiryhmän määrästä. Päiväkodin maahanmuuttajataustaiset lapset olivat kotoisin muun muassa Venäjältä, Afrikasta, Turkista, Irakista, Espanjasta, Virosta ja Burmasta.

Tulokset on jaettu aihealueen mukaan: monikulttuurisuuteen päiväkodin arjessa, monikulttuuriseen kasvatuskumppanuuteen, monikulttuurisen kasvatuskumppanuuden haasteisiin ja monikulttuurisen kasvatuskumppanuuden kehittämiseen. Tekstissä on myös sitaatteja kasvattajien antamista haastatteluista, joiden tarkoitus on täsmentää saatuja tutkimustuloksia. Tutkimustuloksilla ei ole tarkoitus yleistää, minkälaista yhteistyö maahanmuuttajavanhempien kanssa on, vaan tulokset perustuvat työntekijöiden vuosien työkokemukseen monikulttuurisuudesta osana päiväkodin arkea. Oma kohtaisia kokemuksia ja näkemyksiä käsittelen johtopäätökset ja pohdinta osioissa.

7.1 Monikulttuurisuus päiväkodin arjessa

Monikulttuurisuus tuo uudenlaista sisältöä päiväkodin arkeen. Eri kulttuureihin liittyy paljon erilaisia tapoja ja käyttäytymismalleja, jotka tulee huomioida maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa työskennellessä. Uuteen kieleen ja kulttuuriin kasvattamisen rinnalla on tärkeää vahvistaa lapsen omaa kulttuuria. Tämä edellyttää perheiden uskonto- ja kulttuuritaustan tuntemista. On kuitenkin otettava huomioon, että kaikki tavat eivät ole kulttuurisidonnaisia ja näin ol-

len myös perheet ovat erilaisia. Ensimmäiseksi keskustelimme haastateltavien kanssa siitä, kuinka monikulttuurisuus näkyy päiväkodin arjessa ja millä tavoin päiväkodissa toteutetaan monikulttuurista kasvatusta.

Monikulttuurisuus näkyy päiväkodin arjessa erilaisissa ruokavalioissa ja ruokakulttuureissa. Haastateltavien mukaan ruokavalion toteutuksessa välittyy myös perheiden uskonnon ja kulttuuritaustan kunnioittaminen. Useisiin uskontoihin liittyy rajoituksia ruuan suhteen. Rajoitukset voivat liittyä ruoka-aineisiin tai erilaisiin paastoihin, esimerkiksi islamin uskoon kuuluu sianlihaton ruokavalio. Uskonto voi kuitenkin näkyä perheiden ruokailussa eri tavalla, siksi on hyvä keskustella vanhempien kanssa siitä, kuinka he haluavat lapsen ruokailun toteutettavan päivähoitossa. Ruokavalion lisäksi myös ruokakulttuurilla voi olla vaikutusta:

”Jos ajattelee ruokailutilannetta ihan sellasena, et mitä sie oot niiku tottunu kotona syömää, ku kotoont kuitenkin ne lapset tulee tänne, ni siel jos syöty aamupalaks vaikka riisii ja lihaa, niin onhan se aika iso ero jo pelkästää, vaikkei puhuta ees ruokavaliost, niin siitä että minkälainen se ruokakulttuuri on. Ja mitä syödään mihinki aikaa. Et se on niin laaja juttu, mut sianlihajutut, kasvisruuat on ihan semmosii niiku yleisimpii. Sit just näistä tosi monilla maahanmuuttajataustasil, jotka tulee tuolt Aasiasta tai Afrikasta, voi olla laktoosi-intoleranssi, mikä ei oo viel tiedossa. Ja on niiku tällasii asioita. Ja ihan miten käytetään ruokailuvälineitä.”

Haastateltavien mukaan lapsen oikeanlainen vaatetus ja pukeutuminen ovat monelle maahanmuuttajavanhemmalle haaste. Oikeanlainen vaatetus onkin asia, jota kasvattajat joutuvat paljon ohjaamaan. Osa perheistä tulee alueilta, joissa ilmasto ja sää ovat erilaisia kuin Suomessa. Silloin perhe ei ole välttämättä tottunut erottelemaan sisä- ja ulkovaatteita. Myös ulkoilu joka säällä voi tulla maahanmuuttajavanhemmille yllätyksenä. Vaatekappaleiden nimeäminen ja näyttäminen on tärkeää, koska kaikissa kielissä ei ole välttämättä edes sanoja kyseisille vaatekappaleille, kuten kurahanskat tai sadetakki. Pohjoismaisen ilmaston vuoksi myös vaatekappaleita on paljon erilaisia, ja siksi oikeanlainen pukeutuminen vaatii opettelua monelle vanhemmalle.

”No sitä joutuu varsinkin silloin kun perheet alottaa ni jonkun verran ohjaamaa, et moni ei esimerkiksi tiijä mitä on kuravaatteet, tai miten talvel kannattaa pukeutuu.”

”Saattaa olla kun on toukokuu ja lämmin, ni joku tulla vielä paksu toppatakki päällä. Ja sit myös sitäkin on nähty, et on vielä lokakuusaki varvassandaalit jalassa. Et kyl siit joutuu aina sanomaa, ja just nää esimerkiksi, on aika erikoista et on kurahousut, sadetakki, kurahanskat, ja monella on se käsitys et me ei ulkoilla jos sataa tai on muuten huono ilma. Et sekii on osalle uus asia et ulos mennä joka säällä.”

Pukeutumiseen liittyy vahvasti myös uskonto. Islamin uskoon kuuluu hillitty ja siveellinen pukeutuminen, jolloin myös riisuutuminen toisen sukupuolen edustajan nähdessä voi olla vastoin periaatteita. Päiväkodissa tämä saattaa tarkoittaa sitä, että lapsi voi riisuutua ja pukeutua eri tilassa, jos vanhemmat niin toivovat.

”Joskus tos pukeutumisessa varsinkin näil tyttöillä on ollu, et ne ei halua, jos on niiku kastunu sisävaatteet vaikka tuolla ulkona lumi-leikeissä, ni ne haluaa mennä vähä toiseen huoneeseen vaihtamaa, mikä annetaan et ilman muuta. Et ne ei sitä niin estottomasti tee niiku suomalaiset lapset, et heittää vaatteet pois ja on pikkareissa siinä.”

Kasvattajien mukaan maahanmuuttajaperheillä on usein hyvin samanlainen käsitys hygieniasta. Erityisesti islamilaisen kulttuuritaustan omaavat ihmiset ovat hygienian suhteen hieman tarkempia kuin suomalaiset. Islamin uskon puhtaussäännöt perustuvat Koraaniin, siksi hygienia ja puhtaus ovat merkittäviä.

”Sanotaako sillee että on tietty kulttuuri, joka on jopa tarkempi kuin meillä, et on joskus pitäny olla huuhtelukannu, jota käytettii sitte wc:ssä käynnin jälkeen, ni piti käyttää huuhtelukannu, et pelkkä paperi ei riittäny, et tämmösessä. Mut yleisest puhtaudest ei mun mielestä oo eroja.”

Maahanmuuttajavaltaisessa päiväkodissa opetus on suunniteltu niin, että jako pienryhmätoimintaan ei muodostu maahanmuuttajuuden perusteella. S2-

opetusta ei ole myöskään eriytetty, vaan se on muun toiminnan yhteydessä. Tämä on koettu toimivaksi, sillä ryhmässä on usein myös valtaväestön lapsia, joilla voi olla suomenkielen ymmärtämisessä ja tuottamisessa haasteita tai erityyppisiä oppimisenvaikeuksia. Kasvattajat pyrkivät hyvin konkreettiseen toimintaan, jotta toiminta avautuisi kaikille, riippumatta mitä kulttuuria edustaa.

Päivähoidon tehtävä on antaa uskontokasvatusta, mutta samalla kunnioittaa vanhempien vakaumusta. Päivähoidolla on siis velvollisuus olla antamatta uskontokasvatusta ei-kristityille lapsille, vanhempien niin toivoessa. Haastateltavien mukaan uskonnollinen kasvatusta on jätetty hyvin vähälle kyseisen päiväkodin arjessa. Toiminta on pyritty järjestämään niin, että kaikki lapset pystyvät osallistumaan kaikkeen. Suomalaista kulttuuria arvostetaan sekä suomalaiseseen kulttuuriin liittyviä erilaisia juhlapyhiä ylläpidetään, mutta niitä ei aina tuoda esille uskontokasvatuksen näkökulmasta.

”Meil ei hirveest niiku se uskonnollinen juhlapyhien vietto korostu, et jonku verran ollaan karsittu pois sellasii, et jouluaki vietetään joulupukkien ja tonttujen merkeissä, et siel ei nosteta sitä kristillistä sanomaa esii ja sama on pääsiäisessäki, et siel on ne tiput ja puput ja ruohot, mut et sitä ei nosteta et miks sitä on alun perin ruvettu viettämään.”

Vastuu lapsen äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä on ensisijaisesti perheellä, ja päivähoidon tavoitteena on tukea lasten perheitä näiden kasvatustehtävässään. On tärkeää, että kasvattajat suhtautuvat myönteisesti ja kannustavasti kaksikielisyyteen ja –kulttuurisuuteen. Lapsen toisen kielen ja kulttuurin huomioiminen tulisi olla osa päiväkodin arkea.

”Meilkii on ollu jotain kuvia seinillä ja ollaan ihmetelty miltä näyttää meillä talvella, et ompas tääl harmaa sävyst, sit ollaa katottu et miltäs se burmas näyttää sama kuukaus, et ompas siel aika värikään näköstä. Et niikun tavallaa pohjaton aarreaittahan se on, mistä vois ammentaa ruokaan, musiikkiin, leikkejä ihan mitä vaan.”

Monet haastateltavista kokivat, että lapsen toisen kulttuurin ja kielen tukemisen resurssit ovat hyvin vähäiset. Myös perheiltä itseltään tulee hyvin vähän toivomuksia lapsen kulttuuritaustan huomioimisesta päiväkodin arjessa. Osa

haastateltavista kertoi, että perheet eivät uskalla vaatia tai esittää toivomuksia, koska koko päivähoitokonsepti on useimmille vieras.

”No vois ehkä enemmänki huomioida, jos se tulis sieltä perheiltä päin. Mut jotenki tuntuu et ne perheetki haluaa, että ne lapset jotenki sopeutuu tähän suomalaisee tapaan toimia, et sit ku mennää kouluu ja kasvetaa isommaks, ni kuuluu jotenki niiku siihen porukkaa. Et ei erotu sillä omalla kulttuuritaustal, joka on toisaalt ehkä vähän väärinkii.”

Maahanmuuttajaperheiden myötä kasvattajat ovat päässeet tutustumaan eri kulttuurien tapoihin ja uskontoihin. Joillekin muslimiperheille esimerkiksi Ramadanin paaston päättymisen on juhlan aikaa. Paaston päättymisestä voidaan nauttia pukeutumalla juhlavaatteisiin, vieraillemalla ystävillä tai syömällä ulkona. Perinteiden noudattaminen voi näkyä myös päiväkodin arjessa. Näin eri kulttuurit tarjoavat mahdollisuuden päästä tutustumaan ja jakamaan muunlaisia juhlakulttuureita.

Kun maahanmuuttajaperhe saapuu päivähoiton asiakkaaksi, on tärkeää keskustella yhdessä perheiden tavoista, uskonnosta, kulttuurista ja kielestä. Vaikka johonkin uskontoon liittyy tiettyjä tapoja ja tottumuksia, ei ole itsestään selvää, että perhe niitä noudattaa. Jokainen perhe on yksilöllinen ja uskonto näkyy perheissä yksilöllisesti. On myös tärkeää kertoa päiväkodin arjesta hyvin yksityiskohtaisesti, muun muassa kuinka ruokailu, ulkoilu ja päiväunet toteutetaan. Erilaiset tilanteet voivat olla lapselle hämmentäviä, ja siksi maahanmuuttajalapselle tulee antaa aikaa tottua päivähoiton arkeen. Myös perhe saa selkeämmän käsityksen suomalaisesta päivähoitosta ja osaa tarvittaessa esittää toivomuksia päivähoiton suhteen.

7.2 Kokemuksia kasvatuskumppanuudesta maahanmuuttajavanhempien kanssa

Kasvatuskumppanuudessa päivähoiton henkilökunta ja lapsen vanhemmat ovat yhdessä sitoutuneet toimimaan lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Toimivassa kasvatuskumppanuudessa kohdataan aina ensimmäiseksi ihminen ja sitten vasta tietyn kulttuurin edustaja. Kasvatuskumppanuudessa maahanmuuttajavanhempien kanssa on tärkeää ottaa esille perheen oma kulttuuri, kieli ja uskonto. Kasvattajan avoin ja kunnioittava suhtautuminen perheen kulttuuritaustaa kohtaan helpottaa luottamuksen rakentumista. Vanhemmat ovat

oman kulttuurinsa parhaita asiantuntijoita ja heiltä on tärkeää kysyä, kuinka he haluavat, että heidän kulttuuriaan huomioidaan päiväkodin arjessa.

7.2.1 Kulttuurien kohtaaminen kasvatuskumppanuudessa

Maahanmuuttajaperheille suomalainen päivähoitojärjestelmä on ainakin osittain vieras. Myös kasvatuskumppanuus päivähoiton ja vanhempien välillä on monelle uusi ja outo asia. Uusi paikka ja tilanne saattavat jännittää maahanmuuttajavanhempia – miten pärjätä kun ei osaa suomen kieltä, eikä tiedä suomalaista tapaa toimia erilaisissa tilanteissa. Kulttuurista riippuen myös käsitykset päivähoitosta vaihtelevat.

”Mut kyl siel niiku on esimerkiks venäläisten perheitten kaa, taas sitte voi olla hyvin semmonen niiku koulumainen ajatus siitä, et mitä tää niiku on, et tänne pitää tulla joka päivä, täält ei voi olla poissa ja olen parhaimmillaan saanu neuvolakortteja, venäläisii neuvolakoretteja, mist näkyy rokotukset sun muut, ollaa sit todettu et tää ei oo ihan mejjän heiniä.”

Kasvatuskumppanuus on suomalaisessa varhaiskasvatuksessakin melko uusi käsite. Kulttuurista riippuen maahanmuuttajat suhtautuvat kasvatuskumppanuuteen eri tavalla. Kasvatuskumppanuuden perimmäinen ajatus on yhdessä kasvattaminen lapsen kasvua ja kehitystä tukemalla. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyy vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisen tiedot ja kokemukset lapsesta. Vaikka lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi tehdään yhteistyötä, on lapsen ensisijainen kasvatusvastuu aina lapsen vanhemmilla.

”Sit on semmosii jotka ajattelee, et omas kulttuuris esimerkiks opettaja on aika korkea arvoinen henkilö, ja sit on se ajatus et ku opettaja sanoo mitä tehdään, ja sit se tehdään ja sitä ei kyseenalaisteta. Et sit joutuu purkamaan sitä sellasta, et opettaja ei oo se joka sanelee, et ihan yhdessä sitä lapsen parasta mietitää ja vanhemmil on oikeus vaikuttaa siihen mitä tehään.”

Maahanmuuttajien kotoutuminen on laaja ja pitkä prosessi, ja uutta tietoa voi tulla arjen eri osa-alueilta. Silloin on tärkeää, että kasvattaja on kärsivällinen ja kertoo asioita perheiden kanssa niin monta kertaa kuin on tarpeen. Myös joidain termejä on hyvä avata maahanmuuttajavanhemmille, kuten vanhempainil-

ta ja varhaiskasvatussuunnitelma. Viimeistään alkukeskustelussa on tärkeää selvittää, tietääkö perhe heidän oikeutensa ja velvollisuutensa päivähoitoon liittyen, esimerkiksi mitä subjektiivinen päivähoito-oikeus tarkoittaa. Suomalainen päivähoitokulttuuri opitaan parhaiten olemalla mukana tai havainnoimalla päiväkodin arkea.

Haastateltavien mukaan maahanmuuttajavanhempien kiinnostuneisuus yhteistyöstä päivähoiton kanssa vaihtelee suuresti. On perheitä, jotka ovat kiinnostuneita ja osallistuvat aktiivisesti, vaikka suomen kielen taito olisi hyvin heikko. Mutta on myös perheitä, jotka eivät osallistu koskaan. Osallistumattomuuden syinä voivat olla myös ajankäsite haasteet sekä ujous osallistua tilaisuuteen ilman kielitaitoa. Maahanmuuttajavanhempien informoiminen tilaisuuden luonteesta on tärkeää. Osa haastateltavista kokikin haasteelliseksi järjestää tilaisuuksia, joihin maahanmuuttajavanhempien osallistumisen kynnys olisi mahdollisimman matala.

Maahanmuuttajavanhemmat ovat olleet pääosin hyvin tyytyväisiä suomalaiseen päivähoitoon. Osa vastaajista koki, että maahanmuuttajavanhemmat osoittavat kiitollisuutta herkemmin kuin suomalaiset vanhemmat.

”Yks isä kerran sano, et työ ette ymmärrä miten hyvin teil tääl asiat on. Et se minkäläist meil on tääl päiväkodissa, mitä ei ite aina kauheest arvosta, ku tuntuu et lelut on vanhoi ja risoi ja huonekalut samaten, ni sit tää isä sano että hänen kotimaassaan vain kaidista rikkaimpien kotona voi näyttää tältä, eikä aina sillonkaan. Ja että ei lapsilla ole mitään tällaista et tää on niin hienoa.”

Kasvattajat kokivat yhteistyön maahanmuuttajavanhempien kanssa hyvin myönteisenä, vaikka työskentely edellyttää joskus paljon kärsivällisyyttä ja sitkeyttä. Hyvän luottamussuhteen syntymisen haastateltavat kokivat erittäin palkitsevana. Moni haastateltavista kertoi, että asiakassuhteen edetessä vanhempaa ei kohdata tietyn kulttuurin edustajana, vaan äitinä tai isänä. Erilaisien kulttuurien, tottumuksien ja tapojen kohtaaminen nähtiin hyvin avartavana ja herättävänä kokemuksena.

”Mut siihen liittyy viel semmost rikkautta, et pääsee niiku ikkunas-ta kurkistamaan toisenlaiseen tapaan ajatella ja toimia, ja ravistaa niiku sitä omaa minuutta, miten mä ajattelen asioista ja maailman

menosta ja ihmisten oikeuksista ja tasa-arvosta ja et se on semmonen todella hieno hetki.”

7.2.2 Kommunikointi maahanmuuttajavanhempien kanssa

Päivähoidon ja vanhempien välisessä kasvatuskumppanuudessa kommunikoinnilla on erittäin vahva merkitys lapsen kasvun ja kehityksen tukemisen kannalta. Arjessa tapahtuvan vuorovaikutuksen avulla kehitetään molemmin puolista luottamusta, ymmärrystä ja tavoitteita lapsen hyvän kasvun ja kehityksen turvaamiseksi. Päivittäinen yhteistyö ja kuulumisten vaihtaminen korostuu.

Haastateltavien mukaan maahanmuuttajavanhempien suomenkielen taito on hyvin vaihtelevaa. Asiakkaana on maahanmuuttajavanhempia, joiden suomenkielen taito on hyvää ja jokapäiväisten kuulumisten vaihtaminen onnistuu usein ongelmitta. Puolestaan asiakkaana on myös vanhempia, joiden suomenkielen taito on hyvin heikkoa ja kommunikointi voi tapahtua englannin kielellä tai muita apuvälineitä käyttäen. Tilanteissa, joissa kommunikointi tapahtuu kokonaan englanninkielellä, lisätään pikkuhiljaa suomen kielen käyttöä, kuten erilaisilla tervehdyksillä. Joidenkin vanhempien kielitaidon puute on toimivan kasvatuskumppanuuden kannalta suurin ongelma. Kun yhteinen kieli puuttuu, väärinkäsitysten vaara on aina olemassa. Väärinymmärrykset ovat joskus väistämättömiä maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kanssa työskennellessä, mutta niiden pohjalta myös opitaan.

”Ja sitte on semmosii ketkä haluaa esittää et ne ymmärtää enemmän ku mitä ne ymmärtääkään. Ja sit tulee niit väärinkäsityksii, et vanhemmat ei niiku myönnä sitä omaa ymmärryksen puutetta siin kielessä, et ne vaan hymyilee ja nyökyttelee ja sit luullaan et se ymmärräs, mut sit ei ymmärrettykkää yhtää mitään.”

Virallisiin keskusteluihin pyydetään usein tulkki mukaan, vaikka päivittäisten kuulumisten vaihtaminen suomen kielellä onnistuisikin. Vasu-keskustelut sisältävät paljon erikoissanastoa sekä täytettävät kaavakkeet ovat pitkiä, tällöin on hyvä varmistaa molemminpuolinen ymmärrys. Tulkki voidaan tilata myös erilaisiin palavereihin, joissa neuvotellaan vanhempien kanssa lapsen tarpeesta muihin tukitoimiin. Oikeusturvan kannalta on tärkeää, että tulkki tilataan kes-

kusteluihin, joissa yhteinen kieli puuttuu. Aina tulkkia ei kuitenkaan haluta paikalle, vaikka asiakkaalla on siihen oikeus.

”Ja sitte on joskus semmosii vanhempii et vaikka heil ois oikeus käyttää sitä tulkkia, ja oikeest suositellaankii käyttää sitä tulkki, niin ne ei halua. Et ne jotenki kokee et se tulkki on siin jotenki ylimääräinen ja ku heijän yksityisasiost puhutaan ni sitä tulkkia ei siihen haluta. Sillä uhalla että ei ymmärrä mistä puhutaan.”

Tulkin käyttö päiväkodin arjessa on kuitenkin hyvin rajallista. Tulkin lisäksi päiväkodissa käytetään kommunikoinnin tukena myös muita apuvälineitä. Lapsiryhmästä riippuen osa kasvattajista koki englannin kielen merkityksen päivittäisessä kuulumisten vaihtamisessa erittäin tärkeänä. Toisen lapsiryhmän kasvattajat kokivat englannin kielen huonona vaihtoehtona, sillä suuri osa lapsista ovat Afrikan ja Venäjän alueilta, jolloin englannin kielen ymmärtäminen on osalla vanhemmista heikkoa. Suomenkieltä käytettäessä, selkokielen merkitys kasvaa. Hidas puhe ja yksinkertaiset sanat auttavat vuorovaikutuksessa maahanmuuttajataustaisen asiakkaan kanssa. Ulkomaalaiset työharjoittelijat on koettu päiväkodissa monikulttuurista työskentelyä tukevana tekijänä, muun muassa kieleen ja kulttuuriin liittyvissä asioissa. Vaikeissa kommunikointi tilanteissa on vaihtoehtona myös puhelintulkkaus. Päiväkodissa on käytössä myös venäjän ja englannin kielisiä lomakkeita, mutta tarvetta olisi myös muun kielisille kaavakkeille. Tärkeimmät keinot maahanmuuttajavanhempien kanssa kommunikointiin ovat kuitenkin työntekijän oma asenne ja rohkeus kohdata vieraan kielen ja kulttuurin omaava asiakas.

”Et semmosii konkreettisi apuvälineitä on tietyst ihan samoi mitä käytetään opetuksen tukena, eli ihan semmonen mallintaminen ja konkreettiset vaatekappaleet tai esineet, et mistä nyt on kyse ja selko suomi, englannin kieli ja sit ihan tämmöset esimerkiks mul on käytös semmonen kello leimasin mist puuttuu viisarit, et mä voin läväyttää sen kellon siihen paperille ja piirtää sen kellon ajan.”

”Ne tärkeimmät keinot on sit semmonen oma asenne ehkä siihen kohtaamiseen, et se ihminen kuka tos on ni se on äiti tai se on isä, ehkä vähän eri värinen ku sinä tai minä tai iso osa muista,

mut se on niiku ihan samal taval äiti. Sit vaan niiku semmonen rohkeus olla siinä hetkes läsnä.”

7.3 Monikulttuurisen kasvatuskumppanuuden haasteet

Kasvatuskumppanuus monikulttuuristen perheiden kanssa vaatii asioihin perehtymistä, sillä kulttuurit ja uskonnot saattavat poiketa suuresti toisistaan. Ongelmia aiheuttavat eniten tavat ja käytännön asiat, kuten aikataulu ja lapsen asianmukainen vaatetus. Väärinkäsitykset voivat joissain tapauksissa olla väistämättömiä monikulttuuristen asiakkaiden kanssa työskennellessä, mutta yhteistyön edetessä molemminpuolinen ymmärrys usein lisääntyy.

Haastateltavat kokivat, että suurimpia haasteita työskentelyssä maahanmuuttajavanhempien kanssa on se, että useammalta puuttuu kokonaan käsitys suomalaisesta päivähoidosta. Näin ollen vanhemmat eivät myöskään osaa kertoa toivomuksistaan tai vaatimuksistaan päivähoitoa kohtaan. Myös kasvatuskumppanuuden käsite on osoittautunut useimmille vanhemmille vieraaksi. Näille vanhemmille on tärkeää selvittää, mitä kasvatuskumppanuus on ja mikä merkitys kasvatuskumppanuudella on lapsen kehityksen ja kasvun kannalta. Monet haastateltavista kokivat myös haasteelliseksi saada muista kulttuureista tulevat vanhemmat mukaan päiväkodin toimintaan. Olisi tärkeää, että myös vanhemmat toisivat omaa kulttuuriaan tutuksi koko päivähoidon henkilökunnalle.

Monikulttuuristen perheiden kanssa työskentelylle asettaa haasteita monesti myös yhteisen kielen puute. Päiväkodissa on mahdollisuus tulkin käyttöön aina kun kasvattajien ja vanhempien yhteisille keskusteluille on varattu aikaa. Vuorovaikutuksen helpottamiseksi ja molemminpuolisen ymmärryksen takaamiseksi on päiväkodin arjessa käytössä erilaisia tukimuotoja, kuten erikieliset lomakkeet, puhelintulkkaus, konkreettiset vaatekappaleet tai esineet ja kuvat. Erään haastateltavan mukaan vaikeuksia tuottavat päiväkodin arjessa tapahtuvat poikkeusjärjestelyt. Tällaisia poikkeusjärjestelyjä voi olla muun muassa suunnittelupäivät tai kesä- ja joulusulut. Vanhempien on usein vaikea ymmärtää kuinka kauan kyseinen päiväkoti on kiinni ja minne lapsi silloin menee.

Kielimuurin ja kulttuurierojen vuoksi keskustelut esimerkiksi lapsen tarpeesta mahdollisiin tukitoimiin voivat olla tavallista haastavampia. Vaikka tällaisissa

keskusteluissa on usein tulkki mukana, voi vanhemmat tulkita lapsen tuen tarpeen eri tavoin.

”Joskus on puhuttu vaikka siitä, että lapsi tarvitsee lähetteen puheterapiaan kartotukseen, et jos puhe ei kehity sillä nopeudella mitä sen voisi olettaa kehittyvän, niin semmoinen tilanne on ollut ainakin et se on ollut sille vanhemmalle kauhea järkytys, koska hän ei ymmärrä mikä on puheterapia, ja sit hän ajattelee et siinä lapses on nyt jostain pahasti vialla, ja mitä hänelle tehdään ja suunnillee niiku katseest näkee, et avataako kallo ja sit joutuu tosi paljon avaamaan sitä, et mitä se tarkoittaa jos lapsi menee puheterapeutin luo, et ei oo mitään vaarallista, eikä tarkoita että lapsi on vammaan.”

Monikulttuuristen perheiden kanssa työskentely edellyttää perheen kulttuuritaustan huomioimista ja kunnioittamista. Eri kulttuureihin liittyy erilaisia tapoja ja normeja. Kulttuurien välisten erojen ja niiden syiden tunnistaminen on hyvä aloittaa keskustelemalla avoimesti vanhempien kanssa. Jo pelkästään kasvatuskulttuuri eri maahanmuuttajien kesken voi erota suuresti verrattuna länsimaiseen kulttuuriin. Tyttöjen ja poikien välinen tasa-arvo ja sukupuoliroolit ovat islamilaisessa kulttuurissa erilaiset. Erään haastateltavan mukaan se näkyy muun muassa siinä, että tyttö-lapsille pidetään tiukempaa kuria kuin poika-lapsille. Tämä voi välittyä ikävästi myös päiväkodin arkeen:

”Et on ollut sellaisia tilanteita, et isä on tullu sanomaa et hänen poikaa et komenna.”

Haastateltavien mukaan monikulttuurisen päiväkodin arjessa törmää usein myös siihen, saavatko tytöt ja pojat mennä samaan aikaan vessaan tai saavatko tytöt ja pojat riisuutua samassa tilassa. Sanattomia kulttuurisia normeja voivat olla myös miesten ja naisten väliset kielletyt kontaktit, kuten kättely ja katsekontakti. Monikulttuuristen perheiden kanssa työskentely voi olla haastavaa, vaikka olisi tietoinen perheen kulttuuritaustasta. Vastaa voi tulla sanattomia normeja, joita työntekijä rikkoo tiedostamattaan. Joissain määrin maahanmuuttajien onkin hyvä luopua omaa elämää liikaa määrittelevistä normeista saapuessaan toiseen kulttuuriin.

Aikakäsitys on myös kulttuurisidonnaista, mikä usein aiheuttaa ongelmia kulttuurien välisessä kanssakäymisessä. Haastateltavat ovat kokeneet erilaisen

aikakäsityksen haasteeksi, kun sovitaan erilaisia lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä palaverieja, vanhempainiltoja tai pelkästään lapsen hoitoaikoja.

”Et jos suomessa sanotaa et puol kahdelta alkaa palaveri, niin se vanhempi tulee todennäkösest silloin kahdelta. koska se kuulee vaan sen kahdelta. Mut jos sanoo puoli yli yksi, niin sit osaa tulla puol kaks. Ja sitteki kannattaa viel jättää siihe, et oikeest se alkais vaikka vast varttii vaille kaks, ni ois sitte varmast paikal.”

Työntekijän oma asenne ja persoona voivat olla haaste tai voimavara monikulttuuristen perheiden kanssa työskentelyssä. Keskustelimme haastateltavien kanssa siitä, mitä taitoja ja ominaisuuksia monikulttuuristen perheiden kanssa työskentely edellyttää työntekijältä. Usea haastateltavista koki, että omien ennakkoluulojen ja asenteiden tiedostaminen on äärimmäisen tärkeää. Jokaisella ihmisellä on ennakkoluuloja jostain asiasta. Monikulttuuristen perheiden kanssa työskentely edellyttää kykyä kohdata asiakas tasa-arvoisesti ja kunnioittavasti riippumatta omista ennakkoluuloista ja ajatuksista. On hyvä muistaa, että aikuisten ennakkoluulot ja asenteet siirtyvät helposti myös lapsille.

Monikulttuuristen perheiden kanssa työskentely edellyttää kasvattajalta myös rohkeutta ja sensitiivisyyttä olla kohtaamisen tilanteissa. Luottamuksen ja kasvatuskumppanuuden rakentumiselle on äärimmäisen tärkeää, että maahanmuuttajavanhempia kohdataan, vaikka ei aina olisi mitään asiaakaan. Maahanmuuttaja-asiakas on harvemmin aloitteen tekijä, siksi kasvattajalta vaaditaan rohkeutta ja taitoa olla läsnä. Kasvattajan oma asenne voi olla haasteena työskentelylle, jos oma persoona on hyvin introvertti ja varovainen.

7.4 Monikulttuurisen kasvatuskumppanuuden kehittäminen

Monikulttuurista kasvatuskumppanuutta on kehitetty päiväkodissa monin eri tavoin. Monikulttuuristen perheiden kanssa työskentelyssä on tärkeää, että toimintakäytännöt kehittyvät ja työkalut ovat ajan tasalla. Yhteistyötä tukevat muun muassa kuvakommunikointi, viittomat, konkreettiset esineet ja vaatekappaleet. Yhteistyön helpottamiseksi ja erilaisen aikakäsityksen vuoksi päiväkodissa on esimerkiksi käytössä kelloleimasin, jonka avulla voidaan piirtää haluttu kellonaika.

Päiväkodissa on otettu vastikään käyttöön tekstiviesti tiedottaminen lomakkeiden sijaan. Haastateltavat ovat kokeneet, tekstiviesti tiedottamisen helpomaksi, sillä se on heti vanhemman nähtävillä. Tekstiviestiin mahtuu vain olennainen asia selkokielellä, jolloin se on myös helpommin ymmärrettävissä. Myös kuvaviestintää on harjoitettu päiväkodissa enemmän. Perinteiset ”mitä on päiväkodissa puuhattu” –kirjeet, sisältävät ainoastaan kuvia, joita jokainen voi tulkita kielestä huolimatta.

Päiväkodissa on tällä hetkellä käytössä ainakin venäjän- ja englanninkielisiä kaavakkeita, mutta kysyntää olisi myös muun kielisille lomakkeille. Burmasta ja arabian kielisiltä alueilta tulee paljon perheitä, ja silloin englannin kielestä ei ole välttämättä apua. Monet haastateltavista kertoivat, että varhaiskasvatuksen lomakkeet ja kaavakkeet ovat vaikea selkoisia myös suomalaisille vanhemmille. Päiväkodissa kaivattaisiin asiakaslähtöisempiä työvälineitä koko vasu osastolle.

Haastateltavista lastentarhanopettajat kokivat, että monikulttuurisuuteen liittyvää koulutusta on ollut paljon liittyen muun muassa erilaiseen aikakäsitykseen sekä miesten ja naisten eri arvoisuuteen. Haastateltavista lastenhoitajat puolestaan toivoivat enemmän lisäkoulutusta liittyen eri kulttuurien tapoihin ja normeihin, sillä kulttuureista johtuvat käytännön asiat aiheuttavat eniten ongelmia päiväkodin arjessa. Koulutuksen myötä olisi myös tärkeää, että opittua tietoa, kokemuksia ja hyviä käytäntöjä osattaisiin myös jakaa. Erään haastateltavan mukaan kunnan sisäistä tiedon jakamista ja hyödyntämistä on ollut hyvin vähän ja sitä kaivattaisiin juuri tällä hetkellä. Eri yksiköiden työntekijöiden tiedon ja kokemuksen jakaminen on monikulttuurisen työn kehittämisen kannalta äärimmäisen tärkeää.

Maahanmuuttajavaltaisessa päiväkodissa olisi tarvetta myös lisähenkilökunnalle. Päiväkodissa kaivattaisiin vakituista erityislastentarhanopettajaa, koska maahanmuuttajalapsia on paljon. Tällä hetkellä erityislastentarhanopettaja on käytössä vain satunnaisesti. Päiväkodissa on ollut myös paljon ulkomaalais-taustaisia harjoittelijoita, jotka ovat koettu monikulttuurista työskentelyä tukena tekijänä muun muassa kulttuuriin ja kieleen liittyvissä asioissa. Eräs haastateltavista toi myös esille, kuinka tärkeää olisi palkata henkilö, joka kiertelee eri päiväkodeissa pitämässä pienryhmätoimintaa kunkin maan lapsille. Näin jo-

kaisella maahanmuuttajalapsella olisi mahdollisuus saada toimintaa omalla kielellään.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni aiheena oli tutkia Kotkan kaupungin päiväkodin henkilökunnan kokemuksia työskentelystä maahanmuuttajavanhempien kanssa. Tarkoituksena oli selvittää, millä tavoin monikulttuurisuus ilmenee päivähoidon arjessa sekä minkälaisena yhteistyö maahanmuuttajavanhempien kanssa koetaan ja minkälaisia haasteita päiväkodin henkilökunta on kokenut työskentelyssä maahanmuuttajavanhempien kanssa. Tarkoituksena oli myös kehitellä konkreettisia malleja, kuinka haasteita ja ongelmia voidaan tulevaisuudessa ratkaista ja välttää.

Käytettäessä termiä ”maahanmuuttajat” voi helposti syntyä mielikuva samantyyppisistä ihmisistä. Maahanmuuttajia yhdistää kuitenkin vain maahanmuuttoon liittyvät kokemukset ja näin ollen myös kulttuurit ja uskonnot näkyvät perheissä eri tavoin. Yksikään perhe ei ole samanlainen, ja siksi on tärkeää kohdata perhe yksilöllisesti. Perheiden moninaisuus näkyy muullakin tavoin kuin maahanmuuttajuutena. Sateenkaariperheet, ateistiperheet ja suomalaisiin herätysliikkeisiin kuuluvat perheet voivat yhtäläillä kantaa erilaisia arvoja ja periaatteita, joita he haluavat myös päivähoiton kunnioittavan. Monikulttuuristen perheiden kanssa työskentelyyn ei ole siis kaikille sopivaa kaavaa, vaan kohtaaminen edellyttää avointa vuorovaikutusta ja luottamuksen aktiivista rakentamista.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että monikulttuurinen kasvatuskumppanuus vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä. Haasteita yhteistyölle asettaa erityisesti yhteisen kielen puute ja kulttuurierot. Erilainen kasvatuskulttuuri, aikakäsitys ja lasten asianmukainen vaatetus ovat asioita, joita kasvattajat kohtaavat työssään usein. Tietämättömyys perheen kulttuurista ja tavoista aiheuttaa epävarmuutta; voinko kätellä tai hakea katsekontaktia vastakkaista sukupuolta olevaan vanhempaan? Suomalainen päivähoitojärjestelmä on myös useimmille vanhemmille vieras, jonka myötä vanhemmat eivät välttämättä osaa kertoa toivomuksistaan tai vaatimuksistaan päivähoitoa kohtaan.

Haastattelun tuloksista ilmeni, kuinka lapsen toisen kulttuurin ja kielen tukemisen resurssit ovat hyvin vähäiset. On valitettava tosiasia, että kaupungin var-

haiskasvatuksen resurssit asettavat tiukat raamit, kuinka monikulttuurista työtä voidaan päivähoitossa kehittää. Maahanmuuttajataustaisen lapsen kielen aktiivinen tukeminen varhaiskasvatuksessa on tärkeää, sillä se vaikuttaa paljon lapsen koulunkäyntiin myöhemmällä iällä. Päivähoitossa olisi tarvetta muun muassa lisähenkilökunnalle ja vaihtoehtoisesti pienemmille lapsiryhmille. Tällä hetkellä monikulttuurisuuteen liittyvää koulutusta oli joidenkin haastateltavien mukaan ollut riittävästi, ellei jopa liikaakin.

Päivähoito on erittäin tärkeässä roolissa maahanmuuttajaperheen kotoutumisen suhteen, siksi olisi tärkeää saada maahanmuuttajavanhempia enemmän osallistettua päivähoiton toimintaan. Päiväkodissa voisi järjestää esimerkiksi toimintaa, joka olisi tarkoitettu ainoastaan monikulttuurisille perheille. Tilaisuudessa olisi tärkeää olla tulkki mukana. Kun päivähoiton toiminta ja henkilökunta on vanhemmille tuttua, myös kynnys osallistua muuhun toimintaan voisi olla matalampi.

Monikulttuurisuudesta on hyötyä ja iloa niin työntekijöille kuin lapsillekin. Lapset oppivat suvaitsevaisuutta ja toisen ihmisen kunnioittamista jo päivähoitossa. Erialaisten kulttuurien ja uskontojen kohtaaminen kasvattaa ja avartaa myös työntekijän näkökantaa. Suomenkieliset lapset hyötyvät yhtä lailla laajemmista opetusmenetelmistä sekä selkokielen käytöstä.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöni prosessi lähti liikkeelle keväällä 2014. Prosessin kulku oli kokonaisuudessaan hyvin hidaskäyttöinen, mutta oma kiinnostukseni aiheeseen auttoi jatkamaan eteenpäin. Opinnäytetyön aihe oli itselleni erittäin mielenkiintoinen ja hyödyllinen tulevaisuutta ajatellen. Opinnäytetyön tekeminen on ollut oman ammatillisen kasvuni kannalta hyvin merkittävää, ja jo prosessin aikana olen kohdannut työssäni maahanmuuttajataustaisia perheitä päivähoiton asiakkaana.

Tein ensimmäisen työharjoitteluni kyseisessä päiväkodissa, joten aihe ei ollut täysin vieras. Tutkimuksessani käytin hyödyksi omia kokemuksiani maahanmuuttajataustaisista asiakkaista. Teoriaosuudessa perehdyin muun muassa monikulttuurista kasvatusta ohjaaviin säädöksiin, maahanmuuttajataustaisen perheen kohtaamiseen ja kasvatuskumppanuuden haasteisiin maahanmuuttajavanhempien kanssa. Kirjallisuusmateriaalia monikulttuurisesta kasvatuksesta

kumppanuudesta löytyi hyvin niukasti, mikä vaikutti työni lopputulokseen. Teoreettisen viitekehyksen rajaaminen oli tästä syystä vaikeaa.

Opinnäytetyöni myötä ymmärsin, kuinka suuri merkitys varhaiskasvatuksella on maahanmuuttajaperheiden kototutumiselle. Joissain tapauksissa päivähoiton henkilökunnan ja maahanmuuttajavanhempien kohtaamiset voivat olla heidän ainoa kontakti suomalaiseen kantaväestöön. Päivähoidon kautta monet perheet luovat suhteita myös muihin vanhempiin.

Tutkimusta tehdessäni huomasin myös, kuinka paljon maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentely on kiinni työntekijästä itsestään. Kasvattajan kyky kohdata asiakas tasa-arvoisesti ja kunnioittavasti riippumatta omista ennakkoluuloista ja ajatuksista on ensiarvoisen tärkeää. Työntekijän vastuulla on ottaa selvää perheen kulttuurista ja tavoista ja keskustella näistä asioista perheen kanssa. Myös luottamuksen aktiivinen rakentaminen on työntekijän vastuulla, sillä maahanmuuttajavanhempi on harvoin aloitteen tekijä. Päivähoidon työntekijöiden keskinäisen tiedonkulun toimivuudella on myös suuri merkitys.

Onnistuin mielestäni saavuttamaan tutkimukselleni asettamat tavoitteeni osittain. Selvitin, millä tavoin monikulttuurisuus näkyy päivähoiton arjessa sekä minkälaisena yhteistyö maahanmuuttajavanhempien kanssa koetaan. Tutkimuksessani olen onnistunut myös kuvailemaan yhteistyön haasteita maahanmuuttajavanhempien kanssa. Yhteistyön kehittäminen ja haasteiden ja ongelmien ratkaisumallit jäivät kuitenkin hyvin suppeiksi.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata päivähoiton henkilökunnan kokemuksia työskentelystä maahanmuuttajavanhempien kanssa. Jatkossa voitaisiin tutkia yhtäläillä maahanmuuttajavanhempien kokemuksia yhteistyöstä suomalaisen päivähoitohenkilöstön kanssa ja minkälaisia kehittämistarpeita heiltä nousee esiin. Omassa tutkimusta tehdessäni huomasin myös, kuinka maahanmuuttajavanhempien osallisuuden edistäminen on päivähoiton henkilökunnalle haasteellista. Myös edellä mainittua aihetta voitaisiin tutkia ja kehittää jatkossa.

Haastattelujen myötä oli miellyttävää havaita, kuinka maahanmuuttajat nähdään päivähoitossa rikkautena, eikä pelkästään työtä lisäävänä tekijänä. Työntekijänä erilaisia tapoja ja arvoja tulee ymmärtää, vaikka niitä kaikkia ei voisi itse hyväksyäkään. Varhaiskasvatuksen työntekijänä on keskeistä omata

taito avoimeen ja rehelliseen vuorovaikutukseen sekä perheen kohtaamiseen oli asiakas maahanmuuttaja tai ei. Toivon, että opinnäytetyössäni ilmaisemani monikulttuurisen kasvatuskumppanuuden haasteet lisäävät keskustelua aiheesta ja toimisivat näin ollen toiminnan kehittäjänä. Toivon myös, että tutkimustuloksista olisi hyötyä tilaajataholla ja muille asiasta kiinnostuneille.

LÄHTEET

Anis, M. 2005. Monikulttuurisuus sosiaalityön haasteena. Teoksessa: Kopomaa, T. & Meltti, T. (toim.) Kaupunki-sosiaalityötä paikantamassa. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus, s. 61-80.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13 uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Honkanen, M. & Riihijärvi, E. 2011. Päiväkoti henkilöstön kokemuksia yhteistyöstä maahanmuuttajalasten ja -perheiden parissa. Opinnäytetyö. Diakoniammattikorkeakoulu. Saatavissa:

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/26281/Oulu_Honkanen_Riihijarvi_2011.pdf?sequence=1. [viitattu 9.4.2015].

Hujala, E. & Turja, L. 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hytönen, M., Laurell, H., Mannila, K., Marttila, I. & Routio, M. 2002. Maahanmuuttajatyön käsikirja. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston selvityksiä 2002:6. Saatavis-

sa:http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/7cae95004a1563cc9699f6b546fc4d01/mamuyksip1_6low.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=7cae95004a1563cc9699f6b546fc4d01 [viitattu 25.8.2014].

Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2012. Turvaverkko vai trampoliini – Sosiaaliturvan mahdollisuudet. 6. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Jäppinen, M., Hurtig, J. & Törrönen, M. 2007. Arjen polkuja ja kohtaamisia – Venäläistaustaiset maahanmuuttajat ja palvelujärjestelmä Kaakkois-Suomessa. Helsingin yliopisto, koulutus ja kehittämiskeskus Palmenia.

Järvi, I. Jauhola, H., Bisi, A. & Rusama, P. 2007. Monikulttuurinen varhaiskasvatus. MONIKU – sosiaalinen vahvistaminen pääkaupunkiseudun monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa. v. 2005-2007. Helsinki: Socca.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2008. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes.

Korhonen, V., Puukari, S. 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus.

Monikulttuurinen varhaiskasvatus – pääkaupunkiseudun toimintamalli. 2008. MONIKU -sosiaalinen vahvistaminen pääkaupunkiseudun monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa v. 2005 – 2007. Saatavissa:
http://www.socca.fi/files/161/Monikulttuurisen_maahanmuuttajatyon_toimintamalli_2008.pdf. [viitattu 10.4.2015].

Paavola, H. & Talib, M-T. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paavola, H. 2007. Monikulttuurisuuskasvatus päiväkodin monikulttuurisessa esiopetusryhmässä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Saatavissa:
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19984/monikult.pdf?sequence=1>. [viitattu 10.4.2015].

Pollari, J. & Koppinen, M.-L. 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rautiainen, K. 2013. Ymmärrystä ja tasavertaisuutta – päiväkodin henkilökunnan kokemuksia monikulttuurisesta kasvatuskumppanuudesta. Opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu. Saatavissa:
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/54720/Rautiainen_Kaisa.pdf?sequence=1. [viitattu 9.4.2015].

Remsu, N. 2006. Tuhat ja yksi kieltä pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksessa: Selvitys varhaiskasvatuksen monikulttuurisuustilanteesta kunnan järjestämässä päivähoitossa pääkaupunkiseudulla helmikuussa 2005. Helsinki: Socca.

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Sivèn, P. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus – Hyvinkään MONIKU-opas 2011. Saatavissa:
<http://www.hyvinkaa.fi/Tiedostot/Varhaiskasvatuspalvelut/Erityisp%C3%A4iv%C3%A4hoito/MONIKUOPAS2011.pdf> [viitattu 25.1.2015].

Talib, M., Löfström, J. & Meri, M. 2004. Kulttuurit ja koulu - avaimia opettajille. 1. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vitikainen, A. 2014. Monikulttuurisuus. Filosofian internetsivut. Julkaistu 15.8.2014. Saatavissa: <http://filosofia.fi/node/6867> [viitattu 28.1.2015].

Yleissopimus lapsen oikeuksista. Unicefin internetsivut. Saatavissa: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/> [viitattu 23.1.2015].

Zechner, M. 2008. Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. 2. painos. Teoksessa: Martikainen, T. & Tiilikainen, M. (toim.) Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja. Helsinki: Väestöliitto, s. 245–265.

Päiväkodin henkilökunnan kokemuksia työskentelystä maahanmuuttajavanhempien kanssa

Haastattelujen teemat:

Taustatiedot

- ammattinimike
- kauan olet työskennellyt maahanmuuttajalasten parissa?
- monta maahanmuuttajataustaista lasta ryhmässäsi on?
- minkälaisia kulttuurisia taustoja lapsilla on?

1. Monikulttuurisuus päiväkodin arjessa

- ruokailu
- pukeutuminen
- päiväunet
- ulkoilu
- hygienia
- ryhmätuokiot
- juhlapäivät
- lapsen jääminen hoitoon/ lapsen hakeminen
- toteutuuko hoitoajat sovitusti

2. Kommunikointi

- kommunikointi tilanteissa joissa lapsi jää hoitoon / haetaan
- tiedottaminen vanhemmille (lomakkeet)
- apuvälineet (tulkki, kuvat yms.)

3. Maahanmuuttajavanhempien asenteet suomalaista varhaiskasvatusta kohtaan

- Ennakkoluulot, uskomukset, pelot
- minkälainen ennakkokäsitys heillä on suomalaisesta varhaiskasvatuksesta?
- kuinka kiinnostuneita maahanmuuttajavanhemmat ovat yhteistyöstä päiväkodin kanssa?
- Kuinka tyytyväisiä maahanmuuttajavanhemmat ovat olleet suomalaiseen varhaiskasvatukseen?
- Miten vanhemmat osallistuvat erilaisiin toimintapäiviin?

4. Kasvatuskumppanuus maahanmuuttajavanhempien kanssa

- Millä tavoin yhteistyö eroaa maahanmuuttajavanhempien ja suomalaisten vanhempien välillä?
- Minkälaisia eettisiä ristiriitatilanteita olet havainnut maahanmuuttajien kanssa työskennellessä? esim. kasvatuksessa

- Minkälaisia positiivisia kokemuksia olet havainnut työskennellessäsi maahanmuuttajavanhempien kanssa?
- Millä tavoin perheiden kulttuurista taustaa huomioidaan ja tuetaan?
- Mitä taitoja ja ominaisuuksia monikulttuuristen perheiden kanssa työskentely edellyttää työntekijältä?

5. Monikulttuurisen kasvatuskumppanuuden haasteet

6. Tukimuodot maahanmuuttajavanhempien kanssa työskentelyyn

- mitä tukimuotoja/ apuvälineitä on käytössä?
- millaista tukea pitäisi olla? (pienemmät lapsiryhmät, enemmän henkilökuntaa, lisäkoulutusta yms.)
- Miten yhteistyötä maahanmuuttajavanhempien kanssa voitaisiin vielä kehittää?